

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Diskursanalys av LVU-utredningar

En studie av fyra barnavårdsutredningar

Magisterutbildning i socialt arbete
Vetenskapligt arbete, 15 hp
Författare: Marianne Gunnarsson
Fati Näsholm
Handledare: Tom Leissner
Våren 2011

ABSTRACT

Titel: Diskursanalys av LVU-utredningar, en studie om fyra barnavårdsutredningar.

Författare: Marianne Gunnarsson och Fati Näsholm

Nyckelord: LVU-utredningar, diskurs, textanalys, dokumentation, utredning, anmälan, föräldraförmåga, barns bästa, trovärdighet, hälsa och utveckling, oro, makt.

E-postadress: Fati.n@netatonce.net

Det övergripande syftet med vår uppsats är att med hjälp av diskursanalys studera hur LVU-utredningar (Lagen om vård av unga) är producerade. Vilka typer av problem som lyfts fram och varför problemen beskrivs på just det sättet. Utredningarna startar utifrån en oro om barn/ungdom som riskerar fara illa och som har kommit till socialtjänstens kännedom via anmälningar. Grunden för oron är kopplad till föräldrars ansvar att tillgodose barns behov (LVU 2 §) eller oro om ungdom som utifrån eget beteende genom missbruk och kriminalitet riskerar fara illa (3 § LVU) och därmed riskera sin hälsa och utveckling.

Vid genomförandet av studien har vi använt oss av kvalitativ textanalys av fyra LVU-utredningar. Tre utredningar är ansökningar enligt 2 § LVU (miljöfall) och den fjärde är ansökan enligt 3 § LVU (beteendefall). Vi har använt oss av diskursteori för att analysera utredningstexten. Inom diskursteori studeras de sociala fenomen med hjälp av diskursanalytiska redskap eftersom större delen av det sociala anses vara av diskursiv karaktär.

En fördel med att studera utredningar är att materialet inte förändras från gång till gång då de inte är utsatta för samma direkta påverkan som vid intervjuer. Med hjälp av ett diskursanalytiskt synsätt kan vi få svar på hur världen presenteras, tolkas och återges vilket innebär möjligheter till fördjupad insikt i hur en verklighet blir till. Socialsekreterarens utredningsarbete både beskriver och skapar den verklighet som ungdomarna lever i.

Texterna lyfter fram ett avvikande beteende hos ungdomarna och deras föräldrar i syfte att få igenom ett beslut om tvångsomhändertagande. Utredningarna är skrivna för de som är insatta i barns behov och rättigheter. Socialt arbete innehåller institutionell makt där socialsekreteraren har befogenhet att definiera problem och välja över vad som ska framställas i utredningarna. Utredningarna handlar om att skapa trovärdighet vilket sker genom att socialtjänsten inhämtar information från andra diskurser. Vi har funnit att LVU-utredningarna inte är skrivna för att stärka föräldrarnas position utan skrivs i syfte att få till en förändring för ungdomen för att tillgodose deras grundläggande behov av omsorg samt bryta en negativ utveckling. Det görs ingen konsekvensbeskrivning av vad det innebär för ungdomen att placeras utom det egna hemmet. Diskussion om kategorin föräldrars betydelse för den unge exkluderas i utredningarna. Den slutsats vi gör är att LVU-utredningarna skrivs för ett juridiskt beslut.

Förord

Arbetet med vår uppsats har varit en lång process med ett flertal avbrott. Vi har dock alltid haft för avsikt att avsluta uppsatsen även om vi många gånger har misströstat. Vi vill tacka våra närstående och vår handledare Tom Leissner som har gett oss synpunkter, inspiration och uppmuntran under vårt uppsatsarbete. /Fati och Marianne 2011-03-06

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	2
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	3
3. METOD	4
3.1 MATERIAL.....	5
3.2 GENOMFÖRANDE.....	5
3.3 BEARBETNING	5
3.4 VALIDITET	6
3.5 RELIABILITET.....	6
3.6 GENERALISERBARHET.....	7
3.7 ETIK.....	7
4. TIDIGARE FORSKNING	7
5. TEORETISKT PERSPEKTIV	12
5.1 SOCIALA KONSTRUKTIONER.....	12
5.2 DISKURSANALYS.....	13
5.2.1 <i>Diskursteori</i>	13
5.2.2 <i>Kritisk diskursanalys</i>	14
5.2.3 <i>Diskurspsykologiskt perspektiv</i>	14
5.3 DISKUSSION OM DISKURSANALYS	14
6. BARNS BÄSTA	16
6.1 HISTORISKT PERSPEKTIV	16
6.2 SOCIALTJÄNSTLAGEN	17
6.3 HANDLÄGGNING AV ÄRENDE.....	18
6.4 DOKUMENTATION	19
7. RESULTAT	19
7.1 INLEDNING.....	19
7.2 SAMMANFATTNING AV UNGDOMARNA	20
7.3 ORO	22
7.4 FÖRÄLDRAFÖRMÅGA	26
7.5 HÄLSA OCH UTVECKLING	30
7.5.1 <i>Missbruk</i>	34
7.5.2 <i>Kriminalitet</i>	37
7.6 TROVÄRDIGHET	40
7.7 MAKT/VEMS ORD GÄLLER?	42
8. DISKUSSION	44
9. REFERENSER.....	46

1. INLEDNING

Ansvaret för barns välfärd och trygghet ligger enligt svensk lag hos föräldrarna som själva ska ge sina barn en god uppväxt. Samhället tar över föräldraansvaret först när föräldrarna brister i sin omsorg om sina barn och när dessa riskerar att fara illa. Samhället tar då över ansvaret tillfälligt eller varaktigt vilket innebär stort ingrepp för den unge och dennes familj och ställer stort ansvar på myndigheten och på dem som har vårdansvaret för den unge. Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Frivillighet och självbestämmande är en central målsättning inom socialtjänsten och ett fungerande samarbete med den unge och dess förälder är väsentlig i all barna- och ungdomsvård. Vid tvångsvård kan det uppfattas som ett misslyckade av socialtjänsten att inte lyckas lösa den aktuella situationen/problemet med ett samtycke.

Tvångsvård är ett uttryck för en maktutövning gentemot enskilda individer och är ofta föremål för diskussion och samhällsdebatt. Kritiken går åt två olika håll. Socialtjänsten kritiseras endera för att vara för passiv och inte ingripa när barn och unga far illa till en kritik mot att socialtjänsten ingriper och gör ogenomtänkta och godtyckliga omhändertaganden.

Tvångsingripanden framställs både som en räddning och som ett maktövertagande.

Socialsekreteraren har genom sitt dagliga arbete, samhällets förväntningar och normer att göra bedömningar och fatta beslut. Socialsekreteraren måste förhålla sig både till rättssystemet och till föräldrar och barn. Verksamheten och kompetensen inom socialtjänsten ifrågasätts, vilket kan leda till en legitimitetskris.

Vårt uppsatsarbete fokuserar på LVU-utredningar (Lagen om vård av unga). Hur ungdomarna beskrivs i utredningarna och vilka problem som lyfts fram. Utredningsarbetet, ansökan om LVU- vård har i de flesta fall föranletts av en anmälan från exempelvis socialtjänst, polis och skola.

Enligt 14 § Socialtjänstlagen är alla myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten skyldiga att genast till socialnämnden anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd. Anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller inom socialtjänstens område. När en ansökan, anmälan eller det på annat sätt kommer uppgifter till nämndens kännedom ska socialtjänsten utan dröjsmål inleda en utredning enligt 11 § Socialtjänstlagen, (SoL).

I FN:s barnkonvention sägs det att barns bästa ska komma i första rummet vid alla åtgärder som rör barn. Med barn räknas alla upp till 18 år. Vid insatser som rör barn har Sverige förbundit sig att följa FN:s barnkonventions rekommendation. Som en följd av att barnkonventionen har införlivats i lagstiftningen förväntas barnets ställning stärkas inom den sociala barn- och ungdomsvården. De beslut som rör barn ska utgå från ett barnperspektiv.

Det innebär att vuxna ska lyssna till barnets egna åsikter och försöka leva sig in i barnets hela livssituation.

Det finns olika synsätt på sociala problem och olika metoder används utifrån ett individualpsykologisk eller sociologiskt perspektiv. Individernas problem är sällan ett problem enbart ur ett intraperspektivt synsätt, alternativt ett strukturellt synsätt utan ett samspel mellan det inre, familjeförhållandet och det yttre, samhällsstruktursituation. Det finns även kulturella skillnader i vad som uppfattas som ett problem. I ett förändringsarbete krävs en helhetssyn för att hitta en lösning på problemet. I samhället inordnar sig människor med varandra och i samspel sker överenskommelser om vad som är rätt och fel.

Forskning visar att sociala utredningar avseende tvångsvård i regel fokuserar på problembeskrivningar som i första hand syftar till att motivera den föreslagna vården för en Förvaltningsrätt. Forskare menar också att den skriftliga utredningen kan betraktas som ett uttryck för både dold och öppen maktutövning (Ponnert 2007, Billquist 1999).

För att sortera och analysera utredningarna som vi tagit del av använder vi oss av det perspektiv inom diskursanalys som kallas diskursteori. Vi är intresserade av att undersöka hur utredningarna är konstruerade och vilka problem som lyfts fram i utredningarna. Diskursteorin lämpar sig väl för denna uppsats, då utredningar som vi granskar innehåller en tydlig konflikt där olika positioner kämpar om att få ange sin egen ”verklighet” (Börjesson & Palmblad 2007).

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Vi har valt att studera hur LVU-utredningarna är framställda utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv. Diskursanalytiskt synsätt innebär att problematisera betydelsen i en företeelse och förklara hur bilden av verkligheten organiseras socialt. Att se diskurs som ett analytiskt begrepp gör att läsaren lättare kan avgränsa en diskurs och på så sätt få en ram för undersökningen. Vår analys syftar inte till att kartlägga en objektiv verklighet utan vi vill ta reda på hur LVU-utredningar i diskursiv praktik produceras och reproduceras av andra diskurser. I sitt utredningsarbete beskriver och skapar socialsekreterarens den verklighet som ungdomen lever i (Börjesson 2003). Vi är intresserade av vad socialsekreterare fokuserar på i utredningen. Är utredningen till för de ungdomar den handlar om och beskrivs, stärka deras situation eller för att stärka föräldrarna i deras föräldra- och omsorgsroll? Är den till för att få till stånd en förändring för ungdom och familj som helhet? Är det möjligt att ställningstaganden redan är gjorda före utredningen och som då påverkar det som belyses i utredningen?

Syftet med vår uppsats är att undersöka vilka typer av sociala problem som uppmärksammas i LVU-utredningar och varför de sociala problemen beskrivs på just det sättet.

Våra frågeställningar är:

- Hur beskrivs ungdomarnas problem i utredningen?
- Vad är fokus i utredningarna - faktorer i ungdomarnas beteende eller faktorer i miljön?
- Hur produceras trovärdighet?
- Makt – vems ord gäller?

3. METOD

Vi arbetar inom individ och familjeomsorg i två skilda kommuner och har en mångårig erfarenhet av att skriva utredningar. Vår förståelse bygger på den kunskap och erfarenheter vi fått genom vårt utredningsarbete inom socialtjänstens Barn och Familj. Vi är båda väl förtrogna med klientgruppen och att skriva utredningar enligt LVU. Att genom diskursanalys få svar på hur världen presenteras, tolkas och framställs innebär möjligheter till en fördjupad insikt i hur verkligheten blir till. Vi söker efter tolkningsmöjligheter och eftersträvar inte en enda sanning.

Börjesson & Palmblad (2007) anser att diskursanalysen inte bara kan ses som en metod utan att den ”vilar på specifika metodologiska och vetenskapsteoretiska grundvalar” och att det intressanta i all forskning blir att börja med att svara på frågan, vad man vill ta reda på och varför, till nästa steg att svara på frågan om hur man ska gå tillväga (s.50). Det är av vikt att studiens syfte och metod, anpassas till varandra. Vi har under processen förvärvat oss om att vi fått svar på våra frågor som vi valt att undersöka. Diskursanalys är en passande metod för att undersöka och analysera varför vi gör som vi gör i olika situationer, språkligt och socialt. Genom att använda sig av ett diskursanalytiskt perspektiv kan det ge oss ett nytt sätt att se på det vi gör utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och sätta in det vi vill beskriva i ett sammanhang som blir meningsfullt. Det innebär att vi kan bearbeta vårt material på ett nytt sätt som skiljer sig åt från det traditionella. Vår uppsats bygger på en kvalitativ studie där vi använder oss själva som ett mätredskap för att redovisa våra resultat.

”Det går inte att beskriva verkligheten utan att påverka den” (Börjesson 2003 s. 61).

Om vi talar om socialtjänstens diskurs, den medicinska diskursen, skolans diskurs eller polisens diskurs får konsekvenser för vad vi kommer att se och varför vi ser det på just det specifika sättet. Man talar då om olikhetsdiskurser, vilket ger möjlighet att studera bredare fält. ”Diskurser existerar inte bara på en specifik plats, till exempel på en viss samhällsinstitution - utan opererar över institutioners gränser” (Börjesson 2003 s. 185).

3.1 Material

Vi har i vårt uppsatsarbete valt att göra en diskursanalys av LVU-utredningar. Vi är intresserade av hur ungdomar framställs i utredningarna. Det empiriska materialet har vi hämtat från fyra LVU- utredningar gjorda av socialsekreterare inom socialtjänsten. Vi har våra arbetsplatser i två olika kommuner och har studerat två LVU- utredningar från vardera arbetsplatsen. Vi valde slumpmässigt ut de fyra utredningarna oberoende av ålder eller kön. Det slumpmässiga urvalet föll sig så att utredningarna beskriver fyra unga pojkar 13-17 år. Vi har avidentifierat dem och kallar dem för Filip, Olle, Magnus och Kalle. Utredningarna är skrivna i en bestämd mall och påståendena framställer en verklighet bland många andra verkligheter.

Vi började med att ta del av litteratur om diskursanalys. Det var till en början svårt att sätta på oss "diskursglasögon" eftersom vi är skolade inom våra yrkesarbeten att ha ett innehållsperspektiv. Citaten som vi hämtat från utredningarna redovisas ordagrant i vår analys. Då temana går in i varandra kan samma citat passa under flera av rubrikerna på analysen. Vår förståelse gällande LVU- lagen och LVU-utredningar kan påverka den tolkning som vi gör. Författaren till respektive utredning benämner vi som socialsekreterare eller utredare i vår analys där också ungdomen som står i fokus benämns som ungdomen, den unge/barn.

3.2 Genomförande

Vi inledde vårt arbete med att undersöka vad som redan skrivits om vår frågeställning. Vi har använt oss av sökmotorer som Google och Gunda. De sökord vi främst har använt oss av är; sociala utredningar, LVU-utredningar, diskursanalys, textanalys, dokumentation, föräldraförmåga, barns behov, barns bästa, kriminalitet, missbruk, våld, socialtjänstlagen.

3.3 Bearbetning

Vi började med att läsa igenom alla utredningar flera gånger utifrån våra frågeställningar. Vi tittade på vilka problem som lyftes upp i utredningarna av de olika personerna som beskrevs i utredningarna. Nästa steg var att notera vad som sades och hur det sades, vilka ord som lyftes upp i utredningarna och hur många gånger de fanns med i texten. I nästa steg plockade vi ut vilka aktörer som använde orden. Därefter plockade vi ut de ord som förekom flest gånger och som karaktäriserade utredningarna. Som exempel benämns flytande signifikanten; misshandel av socialtjänsten 17 gånger i en av LVU-utredningarna, 4 gånger av polisen, mamman nämner misshandel 3 gånger och pappan 2 gånger.

Vi har tagit med citat ur de utredningar som vi har läst för att ge en känsla av validitet i vår sammanställning av det empiriska materialet i analyskapitlet. Analysarbetet har pågått under hela processen med kontinuerliga tolkningar och reflektioner. I vår uppsats väljer vi att göra en beskrivning av uppgifter i utredningarna och fokusera på en viss diskurs på samma sätt som socialsekreteraren i utredningen väljer att framställa vissa aspekter, kategorier utifrån ungdomens problematik.

Som forskare med en diskursanalytisk inriktning innebär det att man måste backa ett steg för att få överblick och perspektiv över det som oftast framstår som något självklart och genom

det försöka förstå det som man vill beskriva. Börjesson (2003) påvisar vikten av att forskaren strävar efter att ge forskningen en viss legitimitet vilket sker genom att vi tar ställning till om våra framställda uppgifter är sanna eller falska eller helt olika utifrån ett visst sammanhang. Detta vägval måste enligt författaren övervägas för att den diskursanalytiska studien ska ha en diskursiv styrning och vara teoretiskt konsistent, alltså motsägelsefri. Att som forskare ha ett diskursivt perspektiv innebär en förståelse för de villkor som gäller för vissa förståelseformer genom att försöka förstå hur olika verkligheter skapas utan att för den skull säga hur det egentligen är. Tänkbara meningskapande handlingar görs alltså genom tolkningar av olika sociala överenskommelser.

Vi har under vårt uppsatsarbete skrivit olika delar som vi sedan har diskuterat och gemensamt gjort ändringar och formuleringar. Analysdelen har vi först var och en lagt en grund för som vi sedan har arbetat gemensamt med citat efter citat. På samma sätt har vi arbetat med inledning, metod, slutdiskussion och abstrakt. Vi har lämnat halvfärdiga texter till varandra som vi sedan hjälpts åt att skriva färdigt och det har under hela uppsatsarbetet skett ett tankeutbyte emellan oss. Eftersom vi har gjort en del uppdelning av vissa områden kan stilen skilja sig åt.

3.4 Validitet

Validitet är ett mått på trovärdighet, giltighet av det man vill mäta och som är relevant i sammanhanget. Det är metoden som ska bedömas. Kritiken från den kvantitativa forskningen mot den kvalitativa forskningen är att den är mindre noggrann och därigenom mindre valid. Winther Jørgensen & Phillips (2000) håller inte helt med utan menar att det inom både kvalitativ och kvantitativ forskning inte är säkert att de kriterier som används för att validera kan avgöra en forsknings validitet. Ett sätt att bestämma om forskningen är valid är att ge diskursen en form av sammanhang med hjälp av analytiska påståenden som passar in i redovisningen av materialet. Ett annat sätt är att göra en bedömning av analysens fruktbarhet vilket innebär att man använder sig av analysramens förklaringsram för att presentera nya förklaringar. Med hjälp av diskursteori är det möjligt att i analysen arbeta med ett material som har olika karaktärer och som kan anses vara problematiska. Genom ett diskursivt perspektiv kan man ha ett distanserat förhållningssätt till det man analyserar vilket erbjuder möjligheter att upptäcka andra saker till skillnad mot andra analysmetoder. Inom diskursteorin letar man inte efter förklaringar till varför ett uttalande ser ut som den gör utanför diskursen och det sker ingen särbehandling av de materiella villkoren (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

3.5 Reliabilitet

Reliabilitet handlar om forskningsresultatens pålitlighet och därmed också tillförlitligheten i de mätredskap vi använder oss av. Det ska finnas ett sammanhang eller logik i ens resultat. Att en studie ska kunna göras om av en annan forskare och då få fram samma resultat är en omöjlighet inom kvalitativ forskning. Det handlar här istället om hur kvaliteten är rent metodologiskt och om resultaten är trovärdiga (Merriam 1994). Varje forskare tolkar utifrån sin egen inriktning, kunskap och förförståelse vilket leder av naturlig orsak till subjektiva tolkningar. Vi har klargjort vilket teoretiskt perspektiv som styr vår undersökning och

beskrivit hur studien genomfördes. Detta tillsammans med att vi har redogjort för hur vi fått fram slutsatserna från den tillgängliga informationen kan anses ge en tyngd till reliabiliteten.

Ju mer grundade i empirisk data ens resultat är desto mer trovärdiga och pålitliga är de (Merriam 1994). Genom diskursanalys behöver vi inte ägna någon vända över i vilken utsträckning som svaren är sanningsenliga eller om det finns bias i själva frågandet. För oss gäller det istället att redovisa både situationen och de egna frågorna för att försöka förstå vilka diskurser som verkar. Wallén (1996) menar att det inte finns några metoder som kan garantera helt tillförlitliga resultat. Billquist & Johnsson (2007) ansats är att det finns en fördel med att studera utredningar i och med att materialet inte är utsatt för samma påverkan genom att det inte förändras från gång till gång som arbete med intervjuer där risken finns att viktig information kan gå förlorad.

3.6 Generaliserbarhet

Det går inte att ge något exakt svar på hur representativt våra diskurser är för materialet som helhet.

3.7 Etik

Vi gjorde en skriftlig ansökan hos våra respektive arbetsgivare om tillåtelse att använda oss av LVU utredningar i vårt uppsatsarbete. Vi har avidentifierat utredningarna. Materialet kommer inte att användas i andra sammanhang än denna. Det råder full sekretess i vår hantering av materialet i och med att utredningarna var avidentifierade innan vi tog del av varandras utredningar. Widerberg (2002) påpekar vikten av att en studie inte ska orsaka någon annan skada. I vårt fall tar varken klienterna eller socialsekreterarna del av vår uppsats och det kommer således inte att ske någon återföring till dem. Eftersom vi slumpmässigt valt ut fyra LVU utredningar och genast avidentifierat dem finns det ingen kännedom om vilka utredningar som vi har belyst.

4. TIDIGARE FORSKNING

Bernler & Johnsson (1993) visar i sin avhandling att dokumentation i dominerande grad utgör underlag för den administrativt - juridisk process, vilket är något byråkratiskt.

Socialsekreterarna förknippar ingen dokumentation med något som kan användas i arbetet med klienten. Dokumentation främst inriktar sig på vad man skrivit och inte så mycket hur man skrivit. ”Kraven på korrekthet och att man skall ha tillräckligt underlag för de beslut man föreslår påverkar så till den grad det man skriver, att klientens intressen kommer först i tredje hand. Att man genom att skriva för beslutfattare tjänar klientens intresse”(s. 35).

Enligt Bernler & Johnsson med flera anför att ”den förvaltningsmässiga och juridiska kontext i vilken ärende dokumenteras, som helt och hållet styr vad som skrivs och inte skrivs ner i dokumenten”(s. 85).

I huvudsak skriver socialsekreterarna för nämnd, utskott och andra beslutfattare, så att dessa skall kunna fatta så bra beslut som möjligt.

Utredningar avseende vård enligt LVU finns en tradition i hur man bör skriva liksom anvisningar i den administrativa pärmen. Inför en LVU utredning studerar man tidigare skrivna utredningar och därefter strukturerar man sitt material på i stort sitt samma sätt.

De flesta sociala journaler saknar psykologiska bedömningar av eller reflektioner om klienten. En beskrivning av klienten som individ, eller en utvärdering av kontaktmannaskap som föreligger, saknas i journalerna. Avhandlingen visar att socialsekreterarna använder dokumentationen ensidigt som ett medel att legitimera samhällets åtgärder och att klienten anpassas till dokumentation istället för tvärtom. Förvaltningstradition som präglar arbetet i socialtjänsten har fostrat dokumentations rutiner som i första hand tillgodoser legala och administrativa behov, skriver Bernler & Johnsson .

Enligt författarna är sociala journalens roll både att återge och skapa en bild som på olika sätt kommer att påverka hur behandlaren ser på klienten och hur denna ser på sig själv.

Bernler & Johnsson refererar till Renström & Törnbloms studier avseende den juridiska traditionen som ”löper parallellt med den kliniska, tar sig tidigt i uttryck i att utredaren samlar bevis på samma sätt som polisen gör vid en utredning om brott, bevis som klienten sedan konfronteras med och får försvara sig. Även omdömen som inhämtas från olika referenter (lärare, barnavårdsmän m.m.) redovisas på detta sätt”(s.11).

I de flesta akter saknas uppgifter om klientens bild av sin situation, reflektioner om klienten och även liknande gäller bedömningar av behandlingssystemet.

Författarna konstaterar att det alltför sällan används teoretiskt grundade analyser och bedömningar i akterna vilket sällan leder till en förändring. Ett teoretiskt språk är viktigt för att kunna analysera sitt insamlade material och se vilken sorts förändring som krävs. I aktstudierna har författarna kunnat konstatera att socialsekreterarna använder sig av ett distanserat språkbruk. Teoretisk kunskap användes för att understödja de beslut man kommit fram till. ”De rättsliga kraven, förvaltningstraditionen m.m. gör att arbetet dokumenteras på ett sätt som kanske dåligt stämmer överens med den verklighet som det ska spegla”(s. 96).

I utredningarna fokuseras barnens situation till en viss del men på vilket sätt och hur barnen far illa är mer sällan djupgående beskrivet. Genom deltagande observation på socialkontor har det visat sig att socialsekreterarna har mer kunskaper om klienten än vad som dokumenterats i akterna. ”säkerligen lägger socialarbetarna ner mycket arbete på att skapa goda/bärande relationer till sina klienter, men om dess mödor skrivs inget”(s.108).

Lundström (1993) framhåller att barnavårdsutredningar speglar förställningar i samhället om vilka beteenden som betraktas som avvikande och hur texter om sådana företeelser ska utformas för att inge trovärdighet och ange vilka skäl till omhändertaganden som har legitimitet under olika tidsperioder.

Utredning om tvångsomhändertagande skrivs enligt Lundström i ett särskilt syfte och kommer tillstånd under specifika omständigheter. Formellt enligt lag ska de innehålla allsidiga och objektiva och allsidiga beskrivningar men är enligt författaren i slutändan till för att övertyga politiska lekmän och jurister. Utredningen styrs av lagstiftningen och organisationens regler och rutiner samt av professionella kulturer. De ger fakta om det sociala arbetets villkor men Lundström ställer sig frågande till om utredningarna verkligen säger något om den specifika familj som beskrivs. Han säger att de fakta, omdömen och diagnoser som presenteras i utredningarna skapas och produceras i en process som styrs av den organisatoriska och historiska miljö där de skrivs utifrån ett visst syfte. Lundström ställer sig frågande till om det mot bakgrund av syftet är rimligt att utredaren har en tendens att lyfta fram sådant som beskriver föräldrarna negativt för att understödja de förslag som läggs fram och undvika sådant som kan stärka föräldrarnas position.

Lundströms ansats är att sociala utredningar utgör underlag i rättsliga processer där det krävs trovärdighet och som måste skiljas från värderande tolkningar av grunden till ett visst beteende. Utredaren hänvisar inte till lagstiftningen i utredningen och de olika indikationerna som anges i lagarna som reglerar barnavården exkluderas därmed. De angivna skälen till ett omhändertagande står skrivna i en sammanfattning i slutet av utredningen och påverkas av vår tids syn på vad som är accepterade benämningar på avvikande beteenden. Begrepp som missbruk, våld och misshandel blir tillräckligt för att skapa legitimitet för ett omhändertagande.

Utredningarna präglas enligt författaren av noggranna redogörelser för situationer då utredaren vill ge intryck av neutralitet. Olika perspektiv kan leda fram till att samma företeelse får olikartade beskrivningar. Med hjälp av att hänvisa till flera olika källor vill utredaren göra sina slutsatser trovärdiga. Inhämtning av information från många håll kan ge bilder av barnet med olika perspektiv och på så sätt kan intrycket av allsidighet och objektiviteten förstärkas. Lundström hänvisar till Hydén (1995) som kallar denna teknik för perspektivering.

Lundström (1993) har i sina studier funnit att utredarna inte använder sig av psykologisk teori för att analysera ungdomarnas förhållande och att tolkningar görs utifrån vardagliga beteenden. Den psykologiska teorin används istället för att prognostisera ungdomens utveckling för att därigenom understryka behovet av ett omhändertagande. Lundström fann i sin studie inga exempel på utredningar där man försökte resonera sig fram till möjliga slutsatser med hjälp av ett teoretiskt perspektiv. Han menar att teorianvändningen snarare är till för att stödja de slutsatser som framkommit istället för att analysera det insamlade materialet. En vardaglig beskrivning av föräldrarnas avvikande beteende och föräldrarnas tillkortakommande blir bevisningens tyngdpunkt och det görs inga prognoser för familjemedlemmarna utvecklingspotential. Enligt Lundström är utredningarna främst riktade till läsare utanför organisationen och de prognoser och teorier som används för att legitimera ett ställningstagande görs på mer vardagliga, normativa grunder istället för en allsidig belysning av familjens förhållande.

Sundell & Egelund (2001) anser att barnavårdsutredningar skall vara sakliga och opartiska. Dokumentationens syfte är att så objektivt som möjligt återge en verklighet men har samtidigt funktionen att konstruera och vidmakthålla verkligheten. Barnavårdsutredningar saknar ofta explicita frågeställningar och det finns stora brister när det kommer till källkritik och källhänvisning. Utredningarna innehåller ofta obestyrkta negativa påståenden om klienterna. Informationen som presenteras om familjen är ofta skev och missgynnar klienterna som framställs i dålig dager. Författarna jämför det med juridikens partsinlagor. Även andra forskare har dragit liknande slutsatser som att utredningen kan läsas som en legitimering av den föreslagna åtgärden från socialtjänstens sida hellre än att allsidigt belysa den enskildes situation. Vissa moraliskt oacceptabla handlingar innebär att socialtjänsten föreslår nya insatser.

Barnavårdsutredningarna avser att skaffa bevis för om ett barn far illa eller inte far illa vilket leder till att fokus hamnar på andra händelser och utsagor än dem som barnet själv anser vara viktiga. Syftet med barnavårdsutredningen är att ställa samman ett underlag för att bedöma barnet och dess familjs behov av insats. Författarna menar att det föreligger stor oenighet mellan olika socialsekreterare vad som åsyftas med att ett barn far illa. Faktorer som de juridiska och utbildningsmässiga ligger enligt författarparet som grund för socialarbetarens tolkningar av vilka barn som far illa. De säger vidare att detta inte är hela sanningen utan att det många gånger är normativa kriterier som vägleder utredningsarbetet. Forskning kan enligt Sundell & Egelund erbjuda kunskap om vilka föräldrabeenden eller frånvaron av dessa som ökar risken för att barns hälsa och utveckling kommer att skadas eller vad som minskar risken. Forskningen kan däremot inte ge någon säker vägledning om vilka barn som på kort eller lång sikt kommer fara illa men pekar ut riskgrupper.

Hydén (1995) anför i sin forskning att socialtjänst, polis, psykiatri och domstol är exempel på institutioner som har rätten till att skapa livshistorier eller livsberättelser. Människor bestäms genom användandet av olika kategorier och kategoriseringssystem enligt Hydén som stödjer sig mot flera andra författare i frågan. Socialarbetare och andra institutions företrädare pekar ut vissa personer som en viss typ av klienter som sedan börjar se sig själva på samma sätt. Utredningstexter som utgör underlag för ett beslut om omhändertagande kallar Hydén för institutionella berättelser vars funktion är att skänka legitimation åt den föreslagna åtgärden. Dessa berättelser om sociala misslyckanden rättfärdigar inte bara socialarbetarna och deras föreslagna åtgärder utan placerar också socialarbetarna och klienterna i ett berättelseuniversum som skänker en moralisk mening och innebörd åt deras handlande. Vem som är författare eller läsare till utredningen är reglerad genom lagstiftning och administrativa rutiner. Dessa sociala ramar utmärker också hur berättelsen ska läsas. För att en text skall räknas som en socialutredning måste den produceras av en person som innehar rätten till att skapa texter med statusen utredningstext.

Hydén menar att en utredningstext inte ska skrivas utifrån handläggarens perspektiv som representant för myndigheten utan utifrån lagstiftningens och myndighetens perspektiv. Handläggaren har ett moraliskt och juridiskt ansvar för det som skrivits. Hydén delar in läsarna av en barnavårdsutredning i tre grupper; handläggaren/tjänstemannen inom socialtjänsten, politiker i socialnämnden samt jurister som skall fatta ett beslut utifrån

tjänstemannens förslag. Den utredde föräldern eller ungdomen har rätt att ta del av och läsa utredningen. Utredningstexten är sekretesskyddad och inte tillgänglig för andra som inte har ett tillstånd att läsa texten. I utredningstexten presenteras ett förslag till beslut som läsaren ska ta ställning till. Läsaren är en representant för den utredande myndigheten eller för det juridiska systemet där sociallagstiftningen och juridisk praxis fungerar som en förståelsehorisont för texten.

En utredning ska reda ut, vara sakligt refererande och klagörande. I rubriken anges om det rör en utredning för beslut enligt ett visst lagrum och därför kan vi förvänta oss en argumentering och berättelse som leder fram till ett beslut om förslag till ett omhändertagande. Utredningen är enligt författaren en berättelse om barns egna handlingar eller handlingar riktade mot honom/henne och vad olika myndigheter har gjort. Handlingen utgör en familjs kamp mot sitt öde, sin oförmåga och sociala olämplighet och som riskerar att få sitt barn tvångsomhändertaget.

Ponnert (2007) fokuserar i sin avhandling på socialsekreterarnas utredningsarbete av barn och unga inom socialtjänsten. Författaren har i sitt analysarbete bland annat intagit ett kritiskt förhållningssätt på rättsystemets begränsningar och rättsystemets påverkan på det sociala arbetets praktik. I samband med att socialtjänsten föreslår en LVU ansökan för rättsligt beslut måste utredningsarbete skrivas utifrån den typ av ”argumentation och bevisföring som de förknippar med detta system”(s. 30). Författaren menar att den bild av föräldern som presenteras i utredningar är ensidig. För att övertyga länsrätten om att en tvångsvård är ett lämpligt beslut fokuserar LVU-utredningar på problem hos föräldrar och den unges behov. Det saknas alternativa förslag till ett omhändertagande.”... anpassas den skriftliga utredningen till den rättsliga prövningen och det sker en form av juridifiering”(s. 261).

Avhandlingens analys visar att socialsekreterare förknippar tvångsvårdsprocessen med en risk att förlora kontrollen över ärendet. Socialsekreterarna i LVU-utredning lyfter växelvis fram positiva och negativa aspekter för att balansera mellan att undvika kränkning och även övertyga Förvaltningsrätten om att tvångsvård är en lämplig återgård. För att behålla kontrollen över ärendet om ansökan om tvångsvård skulle avslås, är socialsekreterarna beroende av föräldrarnas samarbetsvilja för att kunna ha fortsatt insyn i barnets situation. ”Om föräldrarna skulle neka till frivilliga insatser finns alltid risken att familjen drar sig undan”(s. 216). En stor del av utredningsarbetet använder socialsekreterarna till att motivera föräldrars samtycke till frivilliga insatser eller vård. Flera studier visar att socialsekreterarna ofta upplever känslor av maktlöshet och uppgivenhet trots ett stort handlingsutrymme och stora möjligheter till maktutövning.

LVU-utredningar argumenteras utifrån miljöfall som handlar om brister i hemmiljön eller beteendefall där barnet eller ungdomen har ett normbrytande beteende. Enligt Studier ökar risken att ungdomar med eget destruktivt beteende i större utsträckning placeras utanför hemmet. ”LVU-utredningar avseende beteendefall domineras av ”en hård och problemorienterad argumentation”, medan problematiken i LVU-utredningar avseende miljöfall och brister i föräldraförmåga framställs av mer vagt och mångtydigt argumentation (s. 249). Ponnerts studie visar att det finns ett större samarbete kring ungdomar med

normbrytande beteende där föräldrarna delar myndigheternas oro. Till skillnad från när det brister i föräldraförmågan då det upplevs svårare att få information från omvärlden.

Av ovanstående forskning framkommer att LVU- utredningar i stort fokuserar på problem hos föräldrarna och att det saknas alternativa förslag till ett omhändertagande.

Dokumentationen/utredningstexter används ensidigt som ett medel att skänka legitimitet åt den föreslagna åtgärden. Teoretiskt grundade analyser och psykologiska bedömningar används sällan och det saknas uppgifter om klientens bild av sin situation. Journalernas roll blir att återge och skapa en bild som på olika sätt kommer att påverka hur socialsekreteraren ser på klienten och hur denna ser på sig själv.

5. TEORETISKT PERSPEKTIV

5.1 Sociala konstruktioner

Socialkonstruktionism är enligt Börjesson (2003) ett samlingsnamn för ett samhällsvetenskapligt perspektiv och poängterar att det inte finns en specifik konstruktionism. Inom det socialkonstruktionistiska perspektivet handlar det om att försöka urskilja och förstå processen som leder till att ett visst fenomen uppfattas som ett problem. Det handlar alltså inte om att inrikta sig på själva problemet som kan vara av social eller individuell art. Inom konstruktivismen menar man att olika konfliktpunkter fokuserar inom samhället och analysen är inriktad mot att belysa olika världsbilder utan att värdera sanningshalten. Börjesson menar att en grundtanke inom konstruktivismen är att detta, det särskilda, är en relation som fastställs av varje tids pågående strider om olika definitioner av verkligheten.

Winther Jørgensen & Phillips (2000) redovisar fyra gemensamma premisser för de socialkonstruktionistiska angreppssätten. Den första är; *kritisk ställning till självklar kunskap* där socialkonstruktivisterna utgår från att vår kunskap om världen och verkligheten utgör en produkt av vårt sätt att kategorisera, vilket innebär att vår kunskap om världen och verkligheten inte är någon sann spegelbild som delas av alla. *Historisk och kulturell specificitet* innebär att vår kunskap om och syn på världen är formade utifrån det historiska och kulturella sammanhang som vi befinner oss i. Vårt sätt att uppfatta världen blir på så sätt kontingent.

Den här antiessentialistiska synen går ut på att den sociala världens karaktär inte är given på förhand eller bestäms av yttre förhållande, utan att den sociala världen konstrueras socialt och diskursivt. Den tredje premisen; *sambandet mellan kunskap och sociala processer*, innebär att vi i en social interaktion kämpar om vad som är sant och falskt utifrån vår upplevda kunskap om världen. Dessa sociala processer skapar och upprätthåller vår världsuppfattning. Den fjärde och sista gemensamma premisen utgör en uppfattning om ett *samband mellan kunskap och social handling* där vissa handlingar blir naturliga i en viss världsbild. Den sociala konstruktionen av kunskap och sanning får sociala konsekvenser när olika sociala världsbilder leder till olika sociala handlingar. Enligt författarparet utgör diskursanalys ett av flera socialkonstruktivistiska angreppssätt.

5.2 Diskursanalys

Ett diskursanalytiskt angreppssätt är inte bara metoder för analys utan också en teoretisk och metodisk helhet. För att kunna använda diskursanalys som metod i empiriska undersökningar måste man acceptera de grundläggande filosofiska premisserna eftersom teori och metod är sammanlänkade (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Författarparet avgränsar tre diskursanalytiska teorier; diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. I den gemensamma boken, "Diskursanalys som teori och metod" beskrivs de tre teorierna och deras placering inom det diskursanalytiska fältet. Winther Jørgensen & Phillips visar även på hur teorierna kan kombineras med varandra förutsatt en medvetenhet om ansatsernas skilda premisser.

5.2.1 Diskursteori

Diskursteorin utmärks av en politisk fokus och som ligger närmast poststrukturalism. Med hjälp av diskursanalytiska redskap kan man studera sociala fenomen eftersom större delen av det sociala anses vara av diskursiv karaktär. Tanken är att handlingar och andra sociala fenomen organiseras och ges betydelse på samma sätt som språket som också kan studeras diskursivt. Grundtanken inom diskursteorin är att sociala fenomen och betydelser aldrig är färdiga eller fixerade vilket innebär att det alltid pågår en kamp om sociala definitioner på både samhälls- och individnivå. Uppgiften för en diskursanalytiker blir att på alla nivåer eftersträva entydighet inom det sociala.

Författarparet definierar sju viktiga begrepp inom diskursteorin. *Diskurs* uppfattas som en fixering av betydelsen i en bestämd domän. Alla tecken i en diskurs är *moment*; genom att de skiljer sig från varandra på bestämda sätt fixeras deras betydelse. Författarna tar ett exempel som en traditionell medicinsk diskurs där kropp, sjukdom och behandling framställs på bestämda sätt. Den medicinska forskningen går ut på att dela upp kropp, sjukdom och behandling i beståndsdelar och entydigt beskriva relationerna mellan delarna.

Diskursen grundas genom sin betydelse kring *nodalpunkter* som är ett privilegierat tecken som de andra tecknen ordnas runt och ur vilket de får sin betydelse. I den politiska diskursen är demokrati en nodalpunkt och folket är det privilegierade tecknet i den nationella diskursen. Genom att utesluta alla andra möjliga betydelser som tecken kan ha och vara relaterade till varandra på, etableras diskursen som en totalitet. Detta innebär att diskurs är en reducering av möjligheter, för att skapa entydighet vilket benämns som *det diskursiva fältet*, alltså diskursens yttre. *Element* är de tecken som är mångtydiga, som inte slutgiltigt fått sin mening fixerad. Ett element är öppen för olika betydelser som diskursteorin kallar för *flytande signifikanter*, de tecken som olika diskurser försöker ge ett innehåll åt på sitt eget sätt. En diskurs försöker alltså göra elementen till moment genom att reducera deras mångtydighet till entydighet. Diskursen är därmed en *tillslutning* (closure), som är ett tillfälligt stopp i tecknens betydelseglidning. Tillslutningen är dock aldrig fullständig utan förändras av det diskursiva fältets mångtydighet. Diskursteorin använder sig av begreppet *antagonism* när olika verkligheter kommer i konflikt med varandra. För att lösa upp antagonismen där flera diskurser stöter samman använder man sig av *hegemoniska interversioner* vars kraft

återupprättar entydighet och en enda diskurs dominerar återigen (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Michael Foucault var den som satte igång med diskursanalysen på allvar genom utveckling av teori, begrepp och med hjälp av empiriska undersökningar. Med en diskurs anser Foucault en regelstyrd framställning av utsagor, teser, begrepp, samt teorier som sammantagna består av en artikulerad förställning om någonting. En diskurs existerar genom en diskursiv praktik, en produktion och konsumtion av texter. Vetenskapernas specifika tillvägagångssätt för att framställa och uttrycka kunskaper om sina objekt är ett exempel på detta. Foucaults ansats är att varje kunskapsobjekt är beroende av diskursen och dess praktik också genom den sociala verklighet som med sitt flöde av maktrelationer, omsluter diskursen (Börjesson 2003, Winther Jørgensen & Phillips 2000).

5.2.2 Kritisk diskursanalys

Inom kritisk diskursanalys finns det både ett socialt och ett textuellt fokus som kan analyseras både tillsammans och åtskilda, med anledning av att de tros påverka varandra. Den kritiska diskursanalysen gör en åtskillnad mellan diskursiva praktiker och sociala praktiker, som inte görs inom diskursteorin där diskurserna ses som både sociala och materiella.

Vårt användande av språket och det sociala samspelet är styrt av orsaker och effekter som vi inte alltid reflekterar över. Det finns en särskild koppling mellan användandet av språket och maktutövandet. Det är oftast oklart för människor men är av största betydelse för att vi ska förstå hur makten fungerar. Enligt Winther Jørgensen & Phillips (2000) är Norman Faircloughs angreppssätt inom den kritiska diskursanalysen mest utvecklat som teori och metod.

5.2.3 Diskurspsykologiskt perspektiv

Ur ett diskurspsykologiskt perspektiv studeras inte bara texter och språk utan även kontexten där språket sker, alltså den faktiska sociala handlingen. Inom diskurspsykologin, framhålls att man skall se påståenden om psykologiska tillstånd som *sociala aktiviteter* och inte ses som "uttryck för djupare essenser bakom orden" (Winther Jørgensen & Phillips 2000 s. 97). Diskursteorin skiljer sig från de andra ansatserna inom kognitiv psykologi vars inriktning är språk genom att analysera språkbruket empiriskt i de *kontexter* där de har utvecklats. En åtskillnad från poststrukturalistiska och strukturalistiska diskursteorier som inte tar hänsyn till den sociala interaktionen. Diskurspsykologin som har sina rötter i socialpsykologi gör retoriska analyser medan den kritisk diskursanalys har rötter i Lingvistik och sålunda gör lingvistiska analyser.

5.3 Diskussion om diskursanalys

Enligt Winther Jørgensen & Phillips (2007) används begreppet diskurs ofta urskillningsöst utan en närmare beskrivning av dess innehåll och har därför blivit ganska oklart. Ordet rymmer dock ofta olika idéer om språkets struktur och mönster som våra utsagor följer och som verkar inom olika sociala domäner såsom politisk eller medicinsk diskurs. På motsvarande sätt blir diskursanalys en undersökning/analys av de mönster som framträder. Man kan förhålla sig till diskursanalys på olika sätt och man delar grundvalen om att vårt sätt att tala på inte neutralt avspeglar våra sociala relationer, identiteter eller vår omvärld utan har

en aktiv roll i skapandet och förändringen av dem. Författarna menar att diskursanalys innebär att det finns ett antagande om att vår förståelse av världen grundar sig på språkliga sociala överenskommelser/klassificeringar som är godtyckliga och föränderliga. Det vi vet är alltså inte något stabilt som vi kan ta för givet utan världen förändras i takt med vår kunskap och vårt sätt att beskriva världen (Börjesson & Palmblad 2007).

För att diskursen ska kunna framträda för våra ögon är den enligt Börjesson (2003) beroende av grundläggande antaganden. Frågor som ställs vid en diskursanalys blir då varför de sociala problemen beskrivs just som de görs och varför av respektive aktörsgrupp. Varje diskurs är alltid tolkande och fakta arrangeras för att uppnå ett begripligt sammanhang. Genom att problematisera definieras det normala i en social överenskommelse. Med diskursiva praktiker skapas sammanhang, mening och förståelse, som tolkningsramar och texten representerar en verklighet som vissa läsare omfattas av i en slags kulturell överenskommelse (Börjesson 2003).

Författarna Börjesson & Palmblads (2007) ansats är att socialt arbete alltid omfattar någon form av institutionell makt som de beskriver som en moralisk praktik där den unges handlingar och karaktär bestäms utifrån kulturella och sociala värderingar. Denna moraliska praktik utgår från idén om det normala och önskvärda och maktutövandet är inte så tydligt utan kommer till uttryck genom positioneringar. Det råder en asymmetri i rätten att definiera problem och peka ut lösningar, vilket kan beskriva den ojämlika maktbalansen mellan socialsekreteraren och klienten. Socialsekreteraren har utifrån sin profession, där lagar och förordningar styr, rätten till att definiera problem, göra prognoser utifrån dessa och föreslå lösningar.

Den sociala verkligheten skapas genom språket och socialtjänstens handlingar framställs som det rätta och goda vilket är svårt att skydda sig från. Klienten har inget inflytande för det som presenteras i utredningen som allmängiltiga sanningar som är svårt för dem att ifrågasätta. Fakta produceras som något som är verkligt och klienternas intressen och syften uppmärksammas inte. Makt hos socialsekreteraren kan visa sig genom de val som görs att ingripa eller inte ingripa i ett barnavårdsärende och vad som framställs eller döljs i en utredning (Börjesson & Palmblad 2007).

Kritiken mot att diskursteorin är en icke- behandling av individer/aktörer/subjekt är enligt Börjesson & Palmblad missvisande då de menar att diskursanalyser mycket sällan är blinda för makt. Makten är inte något som kan placeras utanför diskursen utan både verkar och analyseras i diskursen. Författarna hänvisar till Foucault som menar att makt är något ständigt närvarande som kan vara både reglerande och producerande. Det andra argumentet mot diskursanalys; att den antar att vem som helst kan begreppsligt omdefiniera världen hur som helst menar författarna är en förenkling. Språk och kategoriseringar är i grunden godtyckliga och en stor del av dem tas förgivna, ifrågasätts inte och förändras lite och långsamt. Diskurser är mer djupgående än språkliga etiketter och att byta namn på något behöver därför inte innebära att diskursen utmanas eller ändras. Ett vanligt missförstånd är att diskursanalysen hävdar att alla världens problem kan lösas omedelbart. Det tredje argumentet mot diskursanalysens syfte och ambitioner avser frånvaron av individers bakgrund och intentioner.

Här menar författarna att det är utsagorna i sig som är intressanta och som utgör studieobjektet och inte individerna (Börjesson & Palmblad 2007).

Vi analyserar LVU- utredningarna utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv och studerar texten i utredningarna med utgångspunkt i en språklig kontext. LVU- utredningar produceras i socialtjänstens kontext, där lagar och förordningar vägleder arbetet. Det sker en social strid om att definiera vad som är tillräckligt bra omsorg om barn och ungdomar. Samhällets synsätt sätter ramar och definierar om vilka handlingar är acceptabel. Utgångspunkten i LVU- utredningen ligger på barn och ungdomars olika handlingar. Genom att problematisera ungdomens handlingar definieras det normala i en social överenskommelse. En utredning skrivs i en process, resultatet bygger på samspel mellan socialsekreteraren och de personer som är föremål för utredningen. I vår analys kommer vi att titta på avvikelser eller likheter, konfliktpunkter i synsättet, flytande signifikant och nodalpunkter.

6. BARNS BÄSTA

6.1 Historiskt perspektiv

Fram till industrialismens genombrott under 1800- talet var Sverige ett bondesamhälle med stor fattigdom. De svenska landskapslagarna kom till redan på 1200- talet. Där fanns bestämmelser om barns skyldighet att sörja för sina föräldrar, även om de saknade egna medel. Om barnen försummade denna plikt kunde de dömas till böter. Under 1800-talet betraktades barn som små vuxna utan rättigheter eller eget värde. Det fanns fattigvårdsregler som urskiljde olika barnstadier då man hade olika priser på utackordering för olika åldrar. När barnen var 12 år ansåg man att de kunde försörja sig genom arbete. Det var oftast lättare att placera flickor eftersom de växte till sig och kunde hjälpa till i hemmet. Under tidigt 1900-tal kom barnens situation i fokus på flera olika sätt. Samhällsdebattörer uppmärksammade barnens situation både genom samhällsförändringar med bland annat industrialiseringen, dels på grund av att man ansåg att många föräldrar inte klarade av att ta hand om och uppfostra sina barn. Industrialiseringen förde med sig att när föräldrarna arbetade lämnades barnen ensamma utan tillsyn.

Med 1902- års ”Vanartslag” ville man skydda samhället från en växande ungdomsbrottslighet. Man kunde skilja vanartiga barn under 15 år mot sina föräldrars vilja och placera dem i enskilt hem eller på ett så kallat skyddshem. Genom beslut i domstol kunde barn mellan 15 och 18 år placeras på uppfostringsanstalter. Samhällets ansvar för barn under 7 år fastslogs i lagen om fostervård som kom 1902. Denna lag syftade till att hjälpa barn i behövande familjer men lagstiftningen kunde inte hjälpa de barn som var utsatta för vanvård eller misshandel då fattigvårdslagstiftningen inte tillät omhändertagande av barn på dessa grunder.

Barnavårdslagen från 1924 utgör grunden för dagens uppdelning av tvång respektive frivillighet. Med hjälp av denna lag kom rätten och skyldigheten att ingripa när barn vanvårdas eller misshandlas. Barnavårdslagen från 1924 skulle ge grunden för bland annat en

ökad styrning av hur barnvårdens organisation såg ut. 1924 års barnvårdslag kom till i en annan situation än 1902 års Vanartslag. Den stora skillnaden i samhället var att Sverige fick allmän rösträtt 1921. Genom detta kunde de sociala frågorna föras fram i arbetarrörelsen som växte sig allt starkare. Det centrala i 1960 års lagstiftning var hur barnvårdsarbetet skulle utföras. Barnvårdsnämnderna skulle inte ha experter som ledamöter utan istället använda sig av expertis som exempelvis barnpsykiatrisk expertis. 1960 års lag hade ett psykologisk och psykiatrisk perspektiv på barnvården. I barnvårdens grundläggande uppgift 1902, 1924 samt 1960-års barnvårdslagar spelade samhällsskyddet en viktig roll (Lundström 1993).

6.2 Socialtjänstlagen

Det centrala i 1982 års Socialtjänstlag (SoL), bygger på frivillighet, service och respekt för människors självbestämmande och integritet. Även vården av barn och ungar omfattas av denna princip.

Socialtjänstens mål i 1 kap. 1 § SoL (2001) beskrivs enligt följande;

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- Aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet” (Socialtjänstlagen 2001:453.)

Organisatoriskt är sociala barnvården en del av kommunens individ- och familjeomsorg. Den styrs lagstiftningsmässigt i huvudsak av socialtjänstlagen (SoL), (SFS, 1980:620) och Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), (SFS, 1990:52). Kommunen har enligt socialtjänstlagen ett övergripande ansvar för barn och ungas uppväxtvillkor. Socialtjänsten är den myndighet som svarar för det praktiska och politiska arbetet som regleras av socialtjänstlagen. Samma lag ger befogenhet och skyldighet till socialnämnden att ingripa till barnens skydd om det på grund av brister i omsorgen eller om den unge själv utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk.

LVU skiljer sig från tidigare barnvårdslag genom att vara en undantagslag och skall endast användas när föräldrarna inte accepterar frivillig vård eller den unge själv, när han fyllt 15 år, inte går med på den vård som anses nödvändig. Denna lag skiljer sig från tidigare barnvårdslag då man har tagit bort samhällsskyddet. Insatserna för barn och ungdom skall göras i samförstånd med barnet och hans föräldrar/vårdnadshavare (SOSFS, 1997:15).

Sverige har undertecknat FN:s barnkonvention som slår fast att beslut som rör barn skall utgå från barnperspektivet. Vilket innebär att vuxna ska lyssna till barnets åsikter och försöka sätta sig in i barnets hela situation.

Förutsättningar för vård – miljöfall, LVU 2 §;

”vård skall beslutas om det på grund av;

- misshandel
- otillbörligt utnyttjande
- brister i omsorgen, eller
- något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas” (SOSFS 1997:15, s.23).

Förutsättningar för vård – beteendefall, LVU 3 §:

”Vård skall beslutas om den unge utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas genom;

- missbruk av beroendeframkallande medel,
- brottslig verksamhet, eller
- något annat socialt nedbrytande beteende” (SOSFS 1997:15, s.32).

Enligt föräldrabalken (FB), 6 kap. 1 och 2 §§ har barn rätt till omvårdnad, trygghet och en god uppfostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för fysiskt eller psykiskt våld (SOSFS, 1997:15).

Ovanstående bestämmelser fastställer barns grundläggande behov och föräldrar/vårdnadshavarens ansvar att tillgodose barnets behov. Föräldraskyldigheten handlar om att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, tar ansvar i beslut om olika frågor rörande barnets person, bevakar att barnet får tillfredställande försörjning och utbildning (SOSFS, 1997:15).

6.3 Handläggning av ärende

Social utredning inleds via en anmälan, ansökan eller att det på annat sätt inkommer uppgifter till nämndens. Socialtjänsten ska utan dröjsmål starta en utredning (11 kap 1§, 2 § SoL). Syftet med utredning är att ta reda på sökandets behov av stödinsats och hur dessa insatser ska se ut. Barnutredningen sker så långt som det är möjligt i samarbete med barnet och barnets familj. För att få en samlad bedömning måste socialsekreteraren inhämta uppgifter från andra myndigheter och enskilda personer. Barn och ungdoms utredning ska utgå från barnets hemsituation, relationer, skolsituation, fritid samt fysisk och psykisk hälsa. Syftet är att se hur de olika delarna påverkar barnets situation (Dahlberg & Forssell, 2006). Utredningen ska vara saklig och opartisk (förvaltningslagen 1986, 1 kap 9 §). Utredningen ska slutföras inom fyra månader. Socialtjänsten är skyldig att kommunicera det skriftliga materialet med vårdnadshavare och barnet, om det fyllt 15 år. Utredningen avslutas med en bedömning och beslut. Kommer socialtjänsten fram i sin bedömning att barnet har behov av bistånd ska det utformas en vårdplan eller behandlingsplan.

En utredning kan påbörjas med anledning av att ett barn behöver omhändertaras utifrån en händelse eller anmälan.

Handläggning av beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU skiljer sig från utredning enligt socialtjänstlagen. När Förvaltningsdomstolen fastställer beslutet om

omedelbart omhändertagande skall socialnämnden inom fyra veckor från verkställighetsdatum för omhändertagandet ansöka hos Förvaltningsrätten om att den unge skall beredas vård med stöd av denna lag. Det omedelbara omhändertagandet upphör om beslut inte underställs Förvaltningsrätten inom föreskriven tid.

Ansökan om vård enligt LVU skall ”innehålla en redogörelse för den unges förhållanden, de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård, tidigare vidtagna åtgärder och den vård som socialnämnden avser att anordna”(SOSFS 1997:15, s.37).

6.4 Dokumentation

Av socialtjänstlagen 11 kap. 5 § 1 st. framgår det att genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling som rör enskilda ska dokumenteras. Det vill säga att skyldigheten att dokumentera är knuten till att det finns ett beslut. Beslutet ska ge den enskilde rätt till individuell behovsprövad insats. Utformningen av dokumentation skall bygga på respekt för den enskildes integritet. Alla uppgifter som kommer till nämndens kännedom ska dokumenteras för ett ställningstagande. Dokumentationsskyldighet garanterar att inkomna uppgifter beaktas under handläggningstiden. Detta handlar om att garantera den enskildes rättssäkerhet.

7. RESULTAT

7.1 Inledning

I vårt analysavsnitt kommer vi att analysera vad som står i texten i fyra barnavårdutredningar. Hur beskrivs det avvikande som leder till en barnavårdsutredning. Vi finner att vissa ord och begrepp är speciellt framträdande och ofta återkommande i utredningstexten. Vi har valt nedanstående citat för att lyfta fram de nodalpunkter och den problematik som samtliga texter handlar om. Nedan presenterar vi fem nodalpunkter; oro, föräldraförmåga, hälsa och utveckling, trovärdighet och maktperspektiv. Det som är genomgående och tydligt är att utredningen startar utifrån *en oro för en ungdom*. Denna oro initierar en barnavårdutredning vilket vi kommer att belysa i första avsnittet. I utredningarna beskrivs hur sjukvård, polis, samt skola har gjort en problemformulering kring sin oro för ungdomen. Utifrån en anmälan samlar socialtjänsten in kunskap från andra diskurser såsom inom medicin, psykologi, utvecklingspsykologi, och den juridiska diskursen med lagar och föreskrifter. I samhället finns vedertagna föreställningar om hur barn skall ha det. Socialtjänsten har som ytterst ansvar för barn/ungdomars situation och välbefinnande. I avsnitt två kommer vi att analysera *föräldraförmåga* vilket är ett centralt begrepp i utredningarna. I Sverige har föräldrar ansvaret för sina barns välfärd och trygghet. Först när barn far illa eller riskerar att fara illa har samhället befogenhet att ta över hela eller delar av ansvaret. Vad innebär föräldraförmåga; när är den tillräckligt bra och vad är det som bestämmer det? Rättsystemet med sina lagar ger oss riktlinjer för vad som kan anses vara acceptabel föräldraförmåga. Ett annat begrepp som vi kommer att belysa i vår analys är *hälsa och utveckling* som i LVU- utredningarna kopplas till något som är riskfyllt för ungdomarna. Det finns en oro för ett negativt beteende som är till

skada för ungdomen. Här tas teman upp som misshandel, kriminalitet och missbruk. I avsnitt fyra kommer vi att belysa *trovärdighet* och vilken inverkan andra diskursers har på hur utredningarna formuleras och konstrueras. Avslutningsvis kommer vi i vår analysdel ta upp *maktperspektivet/vems ord gäller* i en LVU ansökan.

Vi kommer inledningsvis att kortfattat presentera de fyra ungdomarna som varit föremål för LVU-utredningar vilka vi använt oss av i vår analys.

7.2 Sammanfattning av ungdomarna

Kalle är 13 år och går i sjätte klass. Han bor tillsammans med sin mamma och en äldre bror. Föräldrarna separerade för 10 år och har levt som särbo sedan dess. Hela familjen träffas, 2-3 ggr/vecka. Kalle har ingen bestämd umgängesplanering med sin pappa. Brodern har en mer frekvent kontakt med pappan. Kunskapsmässigt ligger Kalle på en åldersadekvat utvecklingsnivå. Han har ett fåtal kamrater och i skolan har man observerat att Kalle periodvis mår dåligt. Det har bland annat visat sig genom att han har dragit sig för att gå hem på fredagarna och har fått utbrott. Kalle har berättat för sin lärare att han blivit slagen av sina föräldrar och uppvisat blåmärken och rivmärken. *"Kalles sociala beteende och hans välbefinnande har eskalerat i negativ riktning i skolan."*

Kalle omhändertas omedelbart med stöd av LVU för att säkerställa att han inte utsätts för fysiskt våld. *"Kalles skyddsbehov kan för närvarande inte säkerställas i det egna hemmet och att hans hälsa och utveckling riskerar att ta fortsatt skada"*.

Under utredningen berättar Kalle att föräldrarna slår honom på armar, rygg och bakhuvud. *"Kalle har under utredningen vid upprepade tillfällen till olika personer gett samstämmiga uppgifter som visar att han utsatts för fysiskt och psykiskt våld."* I slutfasen av utredningen ändrar han sig till att det är fadern som slår honom. Han uttrycker en stark önskan om att modern ska ta ut skilsmässa från fadern så han inte behöver träffa fadern mer. Kalle tar därefter tillbaka anklagelserna mot fadern och säger att han blir mobbad i skolan. Han säger också att han vill bo i en annan familj då han känner sig orättvist behandlad i förhållande till sin bror hemma hos fadern. *"Utredarens bedömning är dock att Kalle utsatts för påverkan och påtryckningar i samband med umgänge och telefonsamtal med modern under utredningstiden"*. Föräldrarna beskriver Kalle som en känslig pojke som tar lätt illa vid sig. Motgångar tas hårt och han är mycket principfast. Han har uppvisat ett aggressivt beteende sedan två år tillbaka. Föräldrarna är samstämmiga med skolan om att Kalle har ett beteende som tyder på att han inte mår bra men betraktar det som vanlig tonårsproblematik och har avvisat samtalsstöd med skolan. Efter omhändertagandet är de intresserade av stödinsatser. *"Utredarens har uppfattningen att detta är en ärlig menad föresats men att det återstår behov av förändring i föräldrarnas omsorgsförmåga för att garantera att..."*.

Magnus är 13 år och går i sjätte klass. Han är yngst i en syskonskara av 10 barn. Föräldrarna är skilda sedan 1 år tillbaka. Magnus bor tillsammans med sin mamma och en äldre bror. Flera av syskonen bor periodvis hemma hos modern. Tre av syskonen är aktuella inom

socialtjänsten och placerade utom det egna hemmet. Magnus har regelbunden kontakt med sin pappa som bor i samma bostadsområde.

Magnus beskrivs ha skolproblem med frånvaro och upprepade konflikter med skolpersonal och elever som lett till tillfälliga avstängningar. Flera polisanmälningar har inkommit till socialtjänsten. Det aktuella brottet han är misstänkt för anses av polisen som mycket grovt och brutalt. *”Ett flertal polisanmälningar har inkommit varav en misshandelincident som av åklagare och polis bedöms vara synnerligen allvarlig och rubriceras som grov misshandel där straffskalan uppgår till minimum ett års fängelse”*.

Magnus har svårigheter med att se skillnad mellan rätt och fel och lägger ansvaret utanför sin egen person. *”Magnus har på kort tid och i unga år utvecklat ett destruktivt beteende där kränkningar, aggressivitet och våld är en tydlig och frekvent förekommande strategi för Magnus att hantera sin situation och omgivning”*. Han anses ha kapacitet i skolan och problemen bedöms ligga i hans sociala beteende. De vuxna på skolan har svårt att få en relation till honom. Magnus uppfattas som social, humoristisk och karismatisk. Han är ångerfull över det han gjort och tar på sig ansvaret. Han har aldrig känt sig deprimerad eller ångestfull. Föräldrarna bedöms brista i sin föräldraförmåga då de frekvent tonar ner, bagatelliserar och helt förnekar sonens inblandning i allvarliga och våldsamma incidenter och lägger ansvar på skola och kamrater. *”Föräldrarna har så omfattande brister i sin omsorgsförmåga att det föreligger en påtaglig risk för att Magnus hälsa och utveckling skada”*.

Filip är en 13-årig pojke som går 1:a året på högstadiet. Han bor tillsammans med sina föräldrar och en äldre bror. Filip adopterades av sina nuvarande föräldrar när han var 3 år. Hans tidiga år innan adoptionen var traumatiskt då han vid flera tillfällen flyttat mellan barnhem och fosterhem. I skolsituationer har Filip visat brister i sin uthållighet och uppträtt provocerande mot andra elever. Filip har svårt att koncentrera sig på lektionerna och är orolig och rastlös. Han hamnade återkommande i konflikter med elever och lärare på skolan och blev mer och mer stigmatiserad som en elev som inte fungerade med de andra eleverna och lärarna på skolan. Filip förekom i mobbingsammanhang där han ansågs vara mobbaren. Filip flyttades till en mindre undervisningsgrupp. Föräldrarna upplevde att Filip mobbades av de andra eleverna på grund av sin etnicitet. Filip säger att han vet att han kanske gjorde fel när han försökte komma in i gemenskapen bland eleverna på skolan. Han är medveten om att han var rastlös och orolig i klassrummet och pratade mycket under lektionerna. *”jag var störande för de andra eleverna och lärarna på lektionerna”*.

I en specialpedagogisk utredning slår man fast att Filip är välbegåvad med en ”klar uttalad uppmärksamhetstörning (ADHD). Filip svårighet medförde att han inte ”kommer till sin rätt i skolan”. Han beskriver själv olika konflikter med sina föräldrar. Filips utbrott beskrivs av föräldrarna och hur de kunde få ”hålla” Filip i timmar för att ”få honom lugn”. ”situationen hemma är ibland mer kaotiskt och föräldrarna blir trötta av att hålla fast Filip”.

Filip har kontakt med BUP och han medicineras för sin ADHD.

Filip har varit utsatt för sexuella övergrepp/våldtäkt och misshandel av jämnåriga kamrater. Skolan får kännedom att Filip ”utsatts för misshandel samt kränkande behandling i hemmet av sina föräldrar. En annan familj lämnar uppgifter om Filip utsatts för misshandel i hemmet. Filip själv lämnar uppgifter om att han kvällen före omhändertagandet fått en matkniv tryckt mot sin vänstra axel av sin pappa. ”Socialtjänsten bedömer anmälan så allvarlig att det kan befaras att Filips hälsa och utveckling löper en påtaglig risk att allvarligt skadas”.

Olle är 17 år och bor tillsammans med sin mamma och två systrar. Olles pappa lämnade familjen när Olle var tre veckor gammal. Han har haft sporadisk kontakt med sin pappa under sina första år. När Olle var 4 år flyttade hans pappa tillbaka till sitt hemland, där Olle har hälsat på sin pappa tre till fyra gånger under sin uppväxt.

Olle gick dagligen till skolan men hade stora koncentrationssvårigheter och inlärningsproblem. I högstadiet började Olle i en liten undervisningsgrupp med extra resurser. Olle trivdes i klassen och klarade av att studera då studietakten var lägre än på vanliga högstadiet. Olle fick godkänt i alla kärnämnen och kunde söka in på gymnasiet. ”Men han har egentligen inte de kunskaper som skall ligga grund för detta”. Olle hade börjat prova droger i den lilla undervisningsgruppen. ”När Olle var sexton år började han ta opiater”. Olle missbrukade för att må bra”. Missbruket accelererade när Olles mamma blev allvarligt skadad i en olycka”. Olle mådde psykiskt väldigt dåligt under denna period. ”Olle berättade att det som var bäst med uppväxten var att han fick växa upp i ett bar område och det värsta i uppväxten var att han hade svårigheter i skolan”. ”Olle tror att han började missbruka beroende på att hans kompisar drogade”. Olles mamma samt sjukvården gjorde flera anmälningar till socialtjänsten över oro för Olles drog missbruk. Olle utsätter sin hälsa och utveckling varje dag genom sitt missbruk. ”Olle har frivilligt sökt sig till sjukvården för att avgifta sig men inte lyckats”. Olles missbruk har redan haft konsekvenser för honom i form av skolfrånvaro, modern avhyste Olle från hemmet.

Olle missbrukar dagligen och han tar höga doser av bensodiazepin. ”Olles missbruk som i doser och kombination är livsfarlig för honom gör att annan vård än tvångsvård inte rekommenderas”. ”Det vore risktagande med en ung människas liv att försöka bedriva vård inom öppna former då den riskerar att inte fullföljas och leda till akut fara för Olles liv och hälsa”.

7.3 Oro

Oro är en negativ prognos som görs av vuxna i ungdomens närhet och som kan leda till negativ uppmärksamhet. En oro innefattar ängslan och rädsla för ungdomens framtid utifrån insamlad information, erfarenhet och kunskap man har tillgång till. Oro ses som en hälsofråga som kan förväntas ha en negativ framtidsprognos. Det ingår i socialsekreterarens arbetsuppgifter att göra bedömningar och prognoser för en ungdoms framtid.

Socialtjänsten lyfter fram en oro i sin bedömning;

”Hans unga ålder och kraftiga missbruk förstärker oron för Olles liv och hälsa”.

Det är tankar som handlar om allt obehagligt som kan inträffa i framtiden. Oro är användbart så länge det är sannolikt att det fruktade ska inträffa. I citatet ovan problematiserar socialsekreteraren ungdomens ålder tillsammans med kraftigt missbruk. Socialsekreteraren definierar det som ett socialt problem och en konsekvens av detta blir att ungdomen utsätter sitt liv för fara. Genom sin unga ålder tillhör han den kategori av grupp som socialsekreteraren har ett yrkesansvar för. Åldern spelar också en roll vid en riskbedömning som görs om att ungdomen utsätter sin hälsa och utveckling för fara då han inte kan ta ansvar för eller förstå konsekvensen av sitt missbruk utifrån sin unga ålder. Lagar och förordningar styr socialsekreteraren i sin profession och ges därmed rätten till att definiera problem och göra prognoser Börjeson & Palmblad (2007), Øvreeide (2001). Socialtjänstens avsikt med ingripanden är enligt Øvreeide att reducera lidande för ungdomen men också att den unge ges bättre utvecklingsmöjligheter. I citatet ovan är elementen/flytande signifikanterna, ålder och kraftigt missbruk en social konstruktion som är kopplat till oro för ungdomen. Nodalpunkten oro består i att ungdomen utsätter sitt liv och hälsan för risker genom ett missbruk.

En oro om missförhållanden i hemmet som anmälts till myndigheterna kan få negativa konsekvenser för den unge på flera sätt;

”Filip uttrycker en oro för polisförhören och undrar om hans pappa kommer att hamna i fängelse. Han är också orolig att han inte ska ha några kamrater kvar om de får reda på var han är, om hans pappa nu kommer att hamna i fängelse”.

Utredaren lyfter fram ungdomens perspektiv, hur han problematiserar sin verklighet och vill ta kontroll över sin situation. Han gör en framtidsprognos över hur han kan komma att drabbas negativt med sociala konsekvenser som en följd. Socialsekreteraren vill uppmärksamma ungdomens utsatthet som ett trovärdigt argument för ett omhändertagande. Genom ungdomens uppriktighet framställs han som ett offer för sina föräldrars våld. Utifrån ungdomens perspektiv så beskrivs olika verkligheter och konfliktpunkter för att belysa hans utsatthet. Enligt Bernler & Jonsson (1993) är sociala journalers roll att återge och skapa en bild som på olika sätt kommer att påverka hur socialsekreteraren ser på ungdomen och hur ungdomen ser på sig själv.

Normbrytande beteende angår inte enbart ungdomen och hans familj utan berör och påverkar också samhällsinvånare. Det väcker en oro eftersom det drabbar andra människor. När samhället definierar och synliggör ett fenomen som ett socialt problem blir det ett kollektivt problem som samhället måste hantera;

”Den... inleddes utredning enligt 1 kap 1, 2 §§ Socialtjänstlagen med anledning av inkommen anmälan från polismyndigheten gällande Magnus är misstänkt för grov misshandel. Det inkom även anmälningar från polismyndigheten gällande misstänkt misshandel, olaga hot, grov stöld/väskryckning samt ofredande”.

Polisen beskriver utifrån en juridisk diskurs, handlingar som enligt lag inte är accepterade och gör en anmälan till socialtjänsten som har ett ansvar att utreda ungdomens sociala förhållanden. Socialtjänsten använder polisens diskurs när de redovisar ungdomens kriminella handlingar som grund för en oro. Ponnert (2007) talar om manifesta symtom som är synliga i

det offentliga rummet som till exempel en polisanmälan angående misshandel, hot och stöld som uppfattas som ett avvikande beteende som socialtjänsten sedan lyfter fram som ett skäl till oro.

Det är en oro över ungdomens handlingar idag men också prognos för framtiden eftersom fortsatt kriminalitet kan leda till större problem i framtiden som påverkar både ungdomen själv men också samhället negativt. Ungdomen uppvisar ett beteende som är avvikande som enligt Lundström (1993) inte är accepterade handlingar utifrån ett samhällsperspektiv. Polis och rättsväsendet har som uppgift att arbeta förebyggande för att förhindra brott och har ett ansvar för samhällsinvånarna i stort.

Den oro som framförs av polisen till socialtjänsten delas också av föräldrarna som problematiserar sin oro för sonen utifrån sin föräldradiskurs;

”Föräldrarna har även framfört en viss oro avseende skolfrånvaron och de händelser som resulterat i anmälningar från polisen”. ”Modern är bekymrad över att Magnus är sällan hemma och för att han tagit på sig skulden för misshandeln”.

Utifrån citatet ovan görs en tolkning av texten att socialsekreteraren använder ordet bekymrad och viss oro i sin text för att klargöra att socialtjänsten inte är överens med modern om graden av oro för ungdomen utifrån en motdiskurs. Winther Jørgensen & Phillips (2000) ansats är att det finns ett samband mellan sociala processer och kunskap där det blir en antagonistisk kamp om vad som är sant och falskt utifrån vår egen världsuppfattning och dess konsekvenser av att framställa världen på ett speciellt sätt.

Modern kan inte förmå sonen att vara hemma mer och har därför inte kontroll över sonen som hon önskar utifrån en skyddsaspekt. Modern ser sonen som ett offer eftersom han blir utnyttjad av sina kamrater att ta ansvar för ett brott han inte är skyldig till vilket kan drabba honom negativt i framtiden och gör en riskbedömning. Föräldrarna konstruerar sin verklighet utifrån sina egna kunskaper och världsbilder. Socialtjänsten och föräldrarna har dock nått en viss hegemoni i sin oro över ungdomen;

”Fadern anser att Kalles problematik hänger ihop med hormonella förändringar. Fadern kontaktade vårdcentralen på grund av Kalles dåliga viktuppgång och bekymmer med matintag. I status fann läkaren inget anmärkningsvärt. Prover togs men inga patologiska fynd gjordes. Dålig viktuppgång konstaterades inte. En remiss skickades då till Barnmedicinska enheten för vidare åtgärd och utredning”.

Pappan letar efter en förklaring till sonens problem utifrån psykologisk och medicinsk diskurs. Föräldrarna önskar en förändring och söker stöd av expertis för sin förklaring till problemen som då antas få en större trovärdighet. Socialtjänsten använder sig på samma sätt som pappan av den medicinska diskursen för att få expertutlåtande i sin bedömning. Flera författare menar att utredare hänvisar till olika källor för att göra sina slutsatser trovärdiga för att ge intryck av allsidighet och objektivitet i sin beskrivning av den unges situation (Hydén 1995, Lundström 1993).

”Modern ser Kalles problem som en vanlig tonårsproblematik” ”föräldrarna från skolan sida har blivit erbjudna samtal genom skolans åtgärdsprogram för att hjälpa Kalle, men modern har inte ansett detta som nödvändigt utan betraktat detta som en vanlig tonårsproblematik. Först under stark påtryckning från skolans sida söker modern stöd för Kalles problem”.

Föräldrarna är samstämmiga med skolan att ungdomen har problem som behöver åtgärdas/förändras men föräldrarnas förklaring skiljer sig från skolan. Modern uttrycker en förståelse över sonens problem utifrån en utvecklingspsykologisk argumentation när hon normaliserar hans problematik och hänvisar till vanliga åldersproblem som svar till deras oro (Winther Jørgensen & Phillips (2000). Skolan använder sig av sin maktposition genom stark påtryckning på föräldrarna. Den hegemoniska interventionen lyckas genom att modern söker stöd för ungdomen.

Var och en uppfattar och uttrycker ett problem utifrån sin världsuppfattning, egna erfarenheter och kunskaper om barns behov och rättigheter vilket blir avgörande för hur vi reagerar och i slutändan agerar. Socialtjänsten ifrågasätter moderns trovärdighet i och med att det krävs starka påtryckningar från skolan för att modern ska söka stöd (Börjesson & Palmblad 2007).

”Utredarnas bedömning är att Kalle blivit utsatt för fysiskt våld i hemmet och att han även varit uppriktig när han under flera års tid gett uttryck för detta. Föräldrarna förnekar att något sådant ska ha skett”. De samtycker till öppenvårdsinsatser men socialtjänsten har svårt att se hur de skall kunna tillgodogöra sig denna om de avvisar den del de har i Kalles problematik och främst söker andra förklaringar till att Kalle mår dåligt”.

Här råder en motdiskurs, där parterna argumenterar utifrån sitt eget perspektiv. Det blir en kamp om vems uppfattning som är sannast när två olika diskurser möts. Enligt Winther Jørgensen & Phillips (2000) kan ingen diskurs råda helt oberoende utan att vara i konflikt med andra diskurser som anger en annorlunda verklighet och som uppger andra riktlinjer för ett socialt handlande.

När skolan inte kan tillgodose en elevs behov utifrån problem som anses ligga utanför skolans ansvarsområde, anmäls denna oro till socialtjänsten;

”Filip hade svårt att koncentrera sig på lektionerna och var rastlös. Detta ledde till att han spred oro bland de andra eleverna. Han har svårt att se sin egen del i de konflikter som uppstod i skolmiljö. Filip har en klart uttalad uppmärksamhetsstörning/ADHD”.

Ungdomen definieras som avvikande från skolans normer. Inom skolans diskurs finns en existerande ordning där ett system sorterar och kategoriserar de som är ansvarstagande och välfungerande och de som har problem och inte tar ansvar. Inom det socialkonstruktionistiska perspektivet handlar det om att försöka urskilja och förstå processen som leder till att ett visst fenomen uppfattas som ett problem Börjesson (2003).

Citatet beskriver ungdomen utifrån tre olika diskurser, skolan, sjukvården samt en social konstruktion genom att beskriva svårigheterna i skolan som drabbar inte bara honom själv negativt utan även andra elever och skolpersonal. Skolan använder sig av sjukvårdens diskurs

när de lämnar uppgift om att ungdomen har en neuropsykiatrisk diagnos för att skapa trovärdighet för sin oro. Skolan beskriver en konfliktpunkt genom att inte definiera problemet som en pedagogisk problematik som inryms i skolans ansvar utan hänvisar till sjukvårdens diskurs. När skolan inte kan tillgodose en elevs behov lämnar de över sin oro till en annan myndighet utifrån deras ansvarsområde. Ponnert (2007) tar i sin avhandling upp principen om att barns bästa tillhör det moderna samhället att bevaka och tillgodose barnens rätt till en trygg uppväxt och acceptabla levnadsvillkor vilket tillhör socialtjänstens ansvarsområde.

Sammanfattningsvis vill vi framhålla att *oro* startar upp ansvarsfrågan, vem som har ansvar för att ett barn/ungdom har ett problem. Utgångspunkten blir att undersöka vad problemet handlar om och söka förklaringar hos den unge själv eller i hemmiljön. Det kan också handla om att en ungdom utsätter sig själv för en fara i en akut situation men också i ett längre perspektiv utifrån en prognos som görs av myndigheter eller privatpersoner. Ungdomen kan betraktas som ansvarig för sitt handlande eller som ett offer för den olämplige föräldern. Det finns kunskap, regler och normer för hur ett barn ska behandlas och vilket ansvar som åligger en förälder.

7.4 Föräldraförmåga

Vilka faktorer kategoriserar diskursen föräldraförmåga? Vad är normalt och tillräckligt bra för en ungdom och vem/vilka kategoriserar det normala och bestämmer ungdomens status för att besluta om ungdomen är i behov av vård?

I detta avsnitt kommer vi att fokusera på diskursiva konstruktioner av föräldraförmåga. Föräldraförmåga är en socialt konstruerad uppfattning om det normativa beteendet som finns i vårt samhälle under olika tider. Fokus ligger på olika konfliktpunkter som socialsekreterarna lyfter fram i utredningarna. Analysen bygger på att lyfta fram olika världsuppfattningar utan att göra en värdering av vilken sanningseffekt olika diskurser har (Börjesson 2003). I utredningarna utgår socialsekreterarna från en problemställning som handlar om oro för ungdomens situation. I vårt samhälle finns vedertagna föreställningar om barns behov som grundar sig i en utvecklingsekologisk synsätt, teorier om barns och ungas utveckling samt forskning. En utredning måste därför inbegripa föräldrarnas förmåga och faktorer i familj och miljö. Analysen av de tre områden ger utredaren en bild av barnets behov och hur de på bästa sätt kan tillgodoses (Dahlberg & Forsell 2006).

Utifrån ett barn- och ungdoms omsorgsperspektiv så finns det hos myndigheten/samhällsinstanten, föreställningar om hur barnen skall bete sig och hur föräldrar skall uppfostra sina barn. Barns rättigheter till omvårdnad, trygghet och en god uppfostran är bestämd i lagdiskursen (FB 1§ 1983:47). Föräldraförmåga innebär att det i LVU-utredningar framträder en bild av föräldrar som brister i sin omsorgsförmåga och att det föreligger en påtaglig risk för att barnens hälsa och utveckling skadas (SOSFS 1997:15). Utredningarna beskriver ett avvikande beteendet hos ungdomen som har en viss legitimitet för att inge trovärdighet för de skäl som finns för ett omhändertagande. Utredningarna lyfter fram en verklighet utifrån socialtjänstens diskurs och föräldrarna beskriver med hänsyn till sin diskurs hur de uppfattar sin verklighet om barnuppfostran. Det vill säga, förälder och

socialsekreteraren har olika åsikter om vad som anses vara bäst för ungdomen. Ungdomens uppfattning om sin verklighet exkluderas i de flesta av utredningarna.

”Föräldrarna har så omfattande brister i sin omsorgsförmåga att det föreligger en påtaglig risk för att Magnus hälsa och utveckling skall skadas. Magnus utsätter också genom upprepad brottslig verksamhet och genom ett brott av synnerligt allvarligt slag sin hälsa och utveckling för påtaglig risk att skadas. Magnus bedöms därför ha ett vårdbehov. Med hänsyn till den allvaliga situation som Magnus befinner sig i är frivilliga insatser i det egna hemmet otillräckliga för att tillgodose hans vårdbehov”.

Citatet ovan kopplar föräldrars omsorgsförmåga till ungdomens vårdbehov.

Barnavårdsutredningar handlar om att förstå vilka behov den unge har som inte blir tillgodosedda av föräldrarna och vilka resurser som finns i familjen och miljön som kan väga upp dessa brister. Brister hos föräldrar blir intressanta om dessa utgör problem eller hinder för barnets hälsa och utveckling.

En av socialtjänstens viktigaste uppgift är att verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Barn som visar tecken på en negativ utveckling skall särskilt uppmärksammas. Enligt Sundell & Egelund (2001) är syftet med en barnavårdsutredning att sammanställa ett underlag för att bedöma om barnet och dess familj är i behov av insatser. I utredningstexten fastställer socialtjänsten dagordningen genom sina ordval, (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Socialtjänsten använder sig av polisens diskurs med hänvisning till, brottsbalken samt sjukvården och den psykologiska diskursen för att prognostisera ungdomens utveckling och därmed understryka behovet av ett omhändertagande. Såväl psykisk misshandel som otillbörligt utnyttjande ligger nära situationer som handlar om brister i omsorgen, vilket innebär att barnets psykiska eller fysiska behov inte tillgodoses. Detta kan t.ex. innebära att barnet inte behandlas åldersadekvat, att dess hygien eftersätts, att barnet lämnas åt andra eller vistas i skadliga miljöer eller att barnet far illa av att stå emellan föräldrarnas konflikter (SOSFS 1997:15). Socialsekreteraren skriver en sammanvägning av föräldraförmåga;

”Båda föräldrarna fränsäger sig sitt föräldraansvar när de överlåter till syskonen att bevaka Magnus samt hålla i kontakten med skolan. De förmår inte heller stötta Magnus i skolarbetet genom att förmå honom att sköta läxläsning och komma iväg till skolan. Mot bakgrund av den accelererande negativa utveckling kring Magnus bedöms inte föräldrarna på egen hand kunna ge den struktur som är nödvändig för att vända utvecklingen i positiv riktning”.

Citatet beskriver samhällets förväntningar på föräldrarollen. Ungdomen framställs som ett offer för föräldrarnas oförmåga att vägleda och stötta honom. Med citatet ovan vill utredaren visa på att föräldrarna brister i sin föräldraförmåga gällande alla punkter såsom grundläggande omsorg, säkerhet, känslomässig tillgänglighet, stimulans, vägledning etc.

Forskning visar att barnavårdsutredningar handlar om att förstå huruvida barnet har behov som inte blir tillgodosedda av föräldrarna och huruvida det finns resurser i familjen och miljön som kan väga upp dessa brister. Beskrivaren/socialsekreteraren väljer att göra vissa beskrivningar relevanta medan andra möjliga aspekter utesluts (Börjesson & Palmblad 2007).

I utredningarna saknas resonemang kring lagstiftning om de olika indikationer som reglerar barnavården. Utredningstexter som utgör underlag för ett beslut om omhändertagande kallar Hydén (1995 nr 3) för institutionella berättelser vars funktion är att skänka legitimitet åt den föreslagna åtgärden. I utredningstexten görs beskrivning på vardagliga situationer som att föräldrar inte agerar/ hanterar:

”Genom detta agerande stöttar de inte Magnus i hans moral- och normutveckling, vilket kan få förödande konsekvenser för Magnus utveckling”. ”Magnus har på kort tid och i unga år utvecklat ett destruktivt beteende där kränkningar, aggressivitet och våld är en tydlig och frekvent förekommande strategi för att hantera sin situation och omgivning”.

Citatet ovan fokuserar på samhällets förväntningar på föräldrar både som förebilder och vägvisare som ska erbjuda sina barn en god uppväxtmiljö där barnen kan växa upp till goda samhällsmedborgare. Citatet lyfter även upp effekterna av föräldrarnas omsorgsförmåga som ungdomen visar genom sitt beteende. Börjesson & Palmblad (2007) beskriver socialt arbete som en moralisk praktik där ungdomars handlingar bedöms utifrån samhällets kulturella och sociala normer och värderingar av vad som anses vara normalt och önskvärt. Ungdomens tillvaro lyfts upp genom den vuxnes uppfattning av hur vårdnadshavaren axlar rollen som ”god” förälder. Beskrivning av socialt nedbrytande beteende i texten är en tolkningsram som används inom socialtjänstens diskurs.

Socialsekreteraren förhåller sig till olika diskurser. En moral- och normutvecklings diskurs, en rättslig diskurs samt prognos om vad som kan förväntas hända i framtiden om samhället genom socialtjänsten inte agerar i tid. Den gemensamma tolkningen bestämmer vilken diskursordning som ska gälla (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Utredningen har ett specifikt mål med att försöka beskriva ungdomens verklighet utifrån lagtexten i LVU §§ 2 och 3, miljöfall och eget beteende som talar om vem som behöver vård. Socialtjänsten har ett ansvar att bedöma om ett barn far illa och behöver omhändertas. Det kan handla om avsaknad av stimulans och känslomässiga kontakter till fysiska eller känslomässiga situationer som kan innebära fara för den unge (Socialtjänstlagen, 2001). Författarna Sundell & Egelund (2001) som tillsammans med andra forskare menar att barnavårdsutredningar är en legitimering för att föreslå en åtgärd inom socialtjänsten och inte en allsidig belysning av den unges situation. Med stöd av lagen konstruerar socialsekreterarna hur en familj bör vara. Texten nedan lyfter fram föräldrars vilja till samarbete;

”Under utredningstiden har föräldrarna visat ett engagemang och medverkat i samtal samt på egen hand och tillsammans med handläggande socialsekreterare besökt behandlingshemmet. Föräldrarna har även framfört en viss oro avseende skolfrånvaron och de händelser som resulterat i anmälningar från polisen”.

Föräldradiskursen konstrueras utifrån deras samarbetsvilja, medverkan och engagemang under utredningen och lyfts fram som något som tyder på både ansvarstagande och brist i ansvarsfrågan. Det förmedlas även en bild av en viss föräldraförmåga snarare än ovilja (Ponnert, 2007).

”Dock har föräldrarnas och i synnerhet moderns beskyddande och passiva förhållningssätt varit genomgående i kontakten med socialtjänst, skola och polis. Föräldrarna brister i sin föräldraförmåga när de frekvent tonar ner, bagatelliserar och helt förnekar Magnus inblandning i allvarliga och våldsamma incidenter som grov misshandel, misshandel och ofredande och lägger ansvaret utanför familjen, oftast på skolan eller kamrater”.

Citatet ovan lyfter fram ansvarsfrågan hos föräldrarna och då särskilt modern som flytande signifikant genom att tala om ett beskyddande och passivt förhållningssätt. Nodalpunkten föräldraförmågan och moderns beteende och agerande framhävs mer negativ och modern framställs som en tvivelaktig moder. Faderns roll exkluderas i texten och det framkommer inte hur fadern axlar rollen som en ansvarfull förälder. När man talar om omvårdnad och omsorg finns utifrån normativa värderingar i samhället förväntningar på modersrollen som den som har ett omvårdnadsansvar. Utifrån diskursteorin ser vi vilka verklighetsuppfattningar som står på spel. I utredningstexten finner vi en motdiskurs och en tydlig konfliktpunkt mellan socialsekreterare och föräldrar som har olika synsätt på vilket skydd ungdomen behöver och vem som har ansvar för detta. Med det avses hur olika diskurser kämpar för att nå dominans på det diskursiva fältet. Författarna Winther Jørgensen & Phillips (2000) menar att vår kunskap och syn på världen inte är kontingent utan formas utifrån det kulturella och historiska sammanhang vi befinner oss i. En beskrivning på farliga och kriminella handlingar som utförs från ungdomen själv är enligt Ponnert (2007) ett etablerat normbrytande beteende som kan innebära en risk för samhället. Ungdomen i texten framställs som förövare och av föräldrarna ses ungdomen som offer. Föräldrars oförmåga och passiva förhållningssätt betraktas enligt Ponnert (2007) som aktiva handlingar som försämrar barnets livssituation.

I utredningstexten beskrivs föräldrarnas brister och barns utsatthet;

”Skolan beskriver att Kalle under lång tid har visat att han inte mår bra och att han har berättat för sin lärare att föräldrarna slår honom”. ”Kalle uppger under utredningen att både modern och fadern utsätter honom för fysiskt och psykiskt våld, men att det är fadern som står för det mesta av övergreppen”.

Citatet ovan beskriver, utifrån ungdomens diskurs, hans verklighet och behov av skydd genom att han utsätts för våld i hemmet. Ungdomen och skolan beskriver ett och samma fenomen som enligt lag är en förbjuden handling (FB 6 kap1§). Skolan gör här en koppling mellan ungdomens mående och att föräldrarna slår honom. Här utgår skolan från sina kunskaper utifrån en barnpsykologisk diskurs om att barn som utsätts för våld far illa kan uppvisa tecken på ohälsa. Socialtjänsten och skolan är två av samhällets representanter vars uppgift är att förmedla ett normalitetstänkande. De angivna skälen kategoriseras med att ungdomen mår dåligt, utsätts för våld av föräldrar vars sociala konstruktioner påverkas av vår tids syn på vad som är accepterade beteckningar på avvikande beteenden (Hydén, 1995).

1979 beslutade Sverige att förbjuda barnaga som ett uttryck för allvarliga sociala problem medan andra kulturer ser aga som en uppfostringsmetod. Det som kategoriseras som normalt och önskvärt eller avvikande är inte slutet utan föränderligt och mångtydligt i samspel mellan individer och omgivningen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). En av de förutsättningar som kan leda till ingripande med stöd av LVU är misshandel av barn (SOSFS 1997:15). Den

verklighet som presenteras i texten är en omskrivning av ungdomens ord. I utredningen konstruerar socialsekreteraren en bild av fadern som en gradering av den som mest utsätter ungdomen för våld.

Enligt Bernler & Johnsson (1993) har sociala journaler en roll att återge och skapa en bild som på olika sätt kommer att påverka hur behandlaren ser på klienten och hur denna ser på sig själv;

”I samband med omhändertagandet berättade Filip för utredarna om hur han misshandlats av sina föräldrar under flera år”. ”Socialtjänsten har därefter fått in ytterligare anmälningar om att Filip får stryk hemma. Han har också själv vid flera tillfällen efter det omedelbara omhändertagande berättat om hur han slagits av såväl sin mamma som sin pappa”.

Genom ungdomens beskrivning av sin situation blir det möjligt att se hur föräldrar som fenomen konstrueras diskursivt, hur dessa konstruktioner möjliggörs och vad det får för effekter. Nodalpunkten *föräldraförmåga* får innehåll genom att ekvivaleras med eller ställas mot andra signifikanter såsom, slå, våld, misshandel och övergrepp. Olika diskurser strider om att ge de olika flytande signifikanterna olika innehåll genom att ekvivalera dem med andra flytande signifikanter som t.ex. att inte må bra (Winther Jørgensen & Philips 2000). Fokus ligger på ungdomens berättelse om vad han utsätts för i familjen. Socialsekreteraren beskriver föräldrarna på ett negativt sätt i utredningen och undviker sådant som kan förstärka föräldrarnas position för att få stöd till de förslag som de lägger fram till beslutsfattarna (Ponnert, 2007).

Kapitlet fokuserar på konstruktioner av föräldraförmåga som bygger på en föreställning om det normativa beteende som råder i samhället. Texten lyfter fram socialsekreterarnas och föräldrarnas olika uppfattningar om vad som anses vara föräldraförmåga. Socialsekreteraren beskriver de handlingar som föräldrarna gör mot sina barn eller avsaknaden av handlingar som bedöms vara orsaken till att ungdomen uppfattas fara illa i sin hemmiljö. Dessa handlingar som avviker från samhällets syn på barns behov kopplat till föräldrarnas omsorgsförmåga är både uttalade och outtalade. Utredningens beskrivning av föräldrarnas brister lämnas över till domstol som ska bedöma om föräldraförmågan är tillräckligt god eller besluta att omvårdnadsansvaret ska lämnas över till socialtjänsten.

7.5 Hälsa och utveckling

I samhället finns ett intresse av att medborgarna har en god hälsa. Sjukvården har ett ansvar för medborgarnas hälsa. I vårt arbete är hälsobegreppet kopplat till både fysiska och psykiska skador varav misshandel av barn är en del där socialtjänsten har ett ansvar för att verka för att barn inte far illa.

”Kalle har blivit utsatt för fysiskt våld i hemmet och har under flera år givit uttryck för detta. Hans hälsa och utveckling har påverkats och tagit skada. Det är konstaterat att han är nedstämd och har haft suicidtankar.

Socialsekreteraren använder sig av sjukvårdens diskurs i sin oro för ungdomens hälsa och utveckling och påvisar vilka konsekvenser våldet i hemmet har fått för ungdomen. Flytande

signifikanter nedstämdhet och suicidtankar kopplas till våldets inverkan på nodalpunkten hälsa och utveckling. Socialsekreteraren utgår från sin kunskap och erfarenhet om barns behov och våldets inverkan på barn och gör ingen teorihänvisning. Genom berättelsen om ungdomen i utredningen utpekas familjen och ungdomen med hjälp av en viss kategori, klassificering som ett identifieringsskapande om att vara, ex. kriminell, offer, missbrukare, misshandlare etc. Hydén (1995) ansats är att en utredningstext är en berättelse om ungdomens egna handlingar eller handlingar riktade mot honom/henne. Det handlar om en familjs sociala olämplighet och oförmåga. Det gemensamma temat i utredningarna är olika handlingar och deras relationer till samhällets, kulturens och juridikens uppfattningar av vad som är moraliskt accepterade handlingar.

Inom det socialkonstruktionella perspektivet menar man att det i samhället finns processer som leder till att ett visst fenomen uppfattas som ett problem. Dessa processer skapar och upprätthåller våra uppfattningar av vad som är sant och falskt utifrån våra egna kunskaper (Börjesson 2003, Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Socialsekreteraren hänvisar också till att ungdomen under flera år berättat om våldet i syfte att påvisa att det finns en trovärdighet i det ungdomen berättar. Socialtjänsten gör därmed en riskbedömning utifrån en negativ prognos där ungdomen förmodas utsättas för våld i hemmet även i en framtid och det måste till en förändring för att stoppa våldet som kan ge negativa följder för ungdomen. I lagtexten benämns oro för barns hälsa och utveckling som bedömningsgrund för tvångsvård. I LVU-utredningens bedömning görs ingen hänvisning till lagtexten. Socialsekreteraren hänvisar istället till att det finns starka bevis genom att det har konstaterats att han har suicidtankar som en konsekvens av att han utsatts för våld i hemmet. Genom att socialtjänsten och sjukvården går samman som en grupp utesluts andra alternativa tolkningar genom en tillslutning (closure) (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Bernler & Johnsson (1993) har funnit i sin forskning att socialsekreterarna samlar bevis på samma sätt som den juridiska traditionen, där polis inhämtar bevis för ett brott som klienten konfronteras med. Forskarna menar att omdömen från sjukvård och lärare redovisas på samma sätt;

”Anmälningarna bedömdes så allvarliga att det kan befaras att Filip's hälsa och utveckling löper en påtaglig risk att allvarligt skadas. Socialtjänsten gör en polisanmälan angående information från Filip om att han fått en matkniv tryckt mot sin vänstra axel av sin pappa”.

I utredningen beskriver socialsekreteraren hur misshandeln gått till med hänvisning till en beskrivning som ungdomen själv lämnat för att bevisa trovärdigheten i ungdomens utsatthet och för att legitimera ett rättsligt ingripande i form av tvångsomhändertagande (Lundström 1993, Bernler & Johnsson 1993). När det kommer till socialtjänstens kännedom att en ungdom utsatts för misshandel ska socialtjänsten bedöma riskerna för ungdomens hälsa och utveckling och bedöma om vårdnadshavaren kan ge fortsatt skydd (SOSFS 1997:15). Socialsekreteraren hänvisar till lagtexten för att beskriva en oro och gör en prognos och riskbedömning över ungdomens framtida utveckling.

Texten lägger fokus på en brottslig handling som utförs av en person som enligt lag ska skydda den unge. Det avvikande värderas och skiljs ut från det normala i texten och socialtjänsten utgår från att läsaren av utredningen är insatt i barns behov. Läsarna kan vara den myndighet som utreder men också en representant för det juridiska systemet där domstolarna har ett tolkningsföreträde. Det är svårt för barn att skydda sig mot vuxnas våld och i citatet lyfter utredaren fram det fysiska dilemmat av misshandel och påvisar även ungdomens psykiska ohälsa genom att han utsätts för kränkning av sin far.

Barn som utsätts för misshandel av sina föräldrar tenderar ofta känna skuld och skam. Utredaren skriver i sin bedömning att;

”Filip uppvisar nu också de skuld känslor som barn ofta har när de berättar om våld eller övergrepp mot dom. Han oroar sig för att pappan ska komma i fängelse eller få som han kallar det en prick som försvårar för pappan”.

Socialsekreteraren utgår från sina kunskaper inom utvecklingspsykologin för att redovisa de negativa konsekvenserna som drabbar ungdomen utifrån sin berättelse om föräldrarnas övergrepp vilket är olagligt och straffbart enligt svensk lag. Socialsekreteraren lyfter upp skuld känsla som en konsekvens av den beroendeställning som den unge har till sina föräldrar och använder ett teoretiskt perspektiv utan hänvisning till aktuell forskning. Det finns inom socialtjänsten en kunskap om att barn som utsätts för misshandel av sina föräldrar känner skuld och skam. Barnet kränks och förlorar kontrollen över den egna livssituationen. Bernler & Johnsson (1993) med flera forskare har konstaterat att socialsekreterare sällan använder sig av teoretiska perspektiv när de analyserar sitt material. Den teoretiska kunskapen används för att understödja besluten genom att använda text från lagen i sina bedömningar utan direkt hänvisning till lagen. Ungdomen framställs i en verklighet utifrån en position som offer för andras handlingar mot sig men också som ansvarstagande gentemot sina föräldrar och konsekvensen av att han berättat för myndigheter om sin hemsituation. När ungdomen berättar en historia väljer han bort en annan historia om sin situation när han inte blir misshandlad. Den unge och socialtjänsten har en gemensam uppfattning om vad som är moraliskt accepterat och hur pappans handling avviker från detta (Hydén 1995).

Socialtjänsten ska i nära samarbete med hemmen arbeta för att ge unga det stöd och skydd de behöver. Det åligger dock socialtjänsten att göra en riskbedömning av föräldrarnas trovärdighet i att garantera den unges välbefinnande;

”Föräldrarna samtycker till öppenvårdsinsatser men socialtjänsten har svårt att se hur de skall kunna tillgodogöra sig denna eftersom de idag avvisar den del de har i Kalles problematik och främst söker andra förklaringar till att Kalle mår dåligt. Det finns därmed en risk för en upprepning av liknande våld som Kalle tidigare blivit utsatt för”.

Här beskriver socialsekreteraren en motdiskurs där utredaren och föräldrarna inte är överens om ansvarsfrågan. Socialtjänsten har ett maktövertag till föräldrarna i en LVU-ansökan, dock har föräldrarna möjlighet att använda sig av motmakt genom att samtycka till vissa insatser. Trots att föräldrarna är villiga till att ta emot stöd bedömer inte socialsekreteraren dem som trovärdiga eftersom de inte är överens om orsaken till ungdomens problem. Föräldrarna

bedöms inte vara tillräckligt förändringsbenägna och har inte kunnat ge socialsekreteraren betryggande garantier för att ungdomen inte kommer att utsättas för ytterligare våld i hemmet och därigenom riskera hans hälsa och utveckling. I citatet konstrueras föräldrarna som otillförlitliga och socialsekreteraren utelämnar andra beskrivningar av föräldrarna. Lundström (1993) lyfter fram i sin studie att utredare inom socialtjänsten har en tendens att beskriva föräldrarna på ett negativt sätt i utredningstexten för att motivera en LVU-ansökan istället för att lägga fram förslag som förstärker föräldrarnas position. Föräldrarnas samtycke bedöms inte vara trovärdigt och socialsekreteraren utgår i sin bedömning från LVU § 1, 2 st. som bygger på att den behövliga vården inte kan ges med samtycke av vårdnadshavarna för att säkerställa att den behövliga vården kan genomföras.

Socialtjänsten har i sitt ansvarsområde en skyldighet att göra riskbedömningar utifrån ungdomars hälsa och utveckling där det föreligger risk för upprepade våldssituationer i deras närmiljö. Enligt Ponnert (2007) har socialsekreteraren genom sin maktposition befogenhet att definiera vad som är ett problem och vilka behov barn har. När utredaren har konstaterat att ungdomen far illa i hemmet kommer förslag på åtgärd;

”Kalles skyddsbehov kan inte säkerställas i det egna hemmet, varför en placering behöver ske utanför det egna hemmet”.

”Genom de uppgifter som inkommit bedömer vi att det föreligger en allvarlig risk för att Filip's hälsa och utveckling skadas. Vården måste, för att skydda Filip, inledningsvis ske på institution och kan inte ske med stöd av socialtjänstlagen”.

”Med hänsyn till den allvarliga situation som Magnus befinner sig i är frivilliga insatser i det egna hemmet otillräckliga för att tillgodose hans behov. Vårdbehovet måste därför tillgodoses genom vård utom det egna hemmet”.

I citaten ovan förordar socialtjänsten en placering utom det egna hemmet. En LVU-utredning är konstruerad som ett underlag för ett rättsligt beslut. Socialsekreteraren argumenterar med hänsyn till både sin egen diskurs och den juridiska diskursen när man motiverar ett omhändertagande för att presentera ett förslag till ett beslut som lämnas vidare till beslutsfattare. Socialsekreteraren har till uppgift att vidta åtgärder för ett förändringsarbete som ska normalisera och förbättra ungdomars livssituation (Ponnert 2007). Socialtjänsten skriver i sin bedömning att ungdomen inte får den omsorg och skydd av föräldrarna som de har rätt till utan behöver omhändertas och placeras utanför det egna hemmet.

Å andra sidan har föräldern utifrån föräldradiskursen en divergerande uppfattning om vilka grundläggande behov ungdomen har för att känna trygghet;

”Modern menar att Kalles hälsa allvarligt skulle skadas om Kalle placerades i ett familjehem. Enligt modern behöver Kalle tryggheten från henne och skolan”

Modern beskriver en oro utifrån sin föräldradiskurs där hon ur ett barnperspektiv gör en riskbedömning av vad en placering kan få för konsekvenser för sonen. Socialtjänsten utgår från sin egen diskurs vad som definieras som trygghet för ungdomen. De båda diskurserna konstruerar verkligheten på olika sätt utifrån sin egen kontext och anger andra lösningar för

det sociala handlandet. Här finner vi en öppen konflikt mellan de olika diskurserna i en bestämd diskursordning (Winther Jørgensen & Phillips (2000)).

Utredaren har tolkningsföreträde när det gäller att bedöma om ett barn inte har det tillräckligt bra i sitt hem utan behöver ställföreträdande vuxna som tillgodoser deras omsorgsbehov (Börjesson & Palmblad 2007, Sundell & Egelund 2001, Hydén 1995, 2002). Författarparet Sundell & Egelund (2001) m fl. finner att det är normativa kriterier som vägleder utredningsarbetet. I socialtjänstlagen beskrivs att barn har rätt att leva i en trygg miljö utan våld och utredaren har utifrån normaliseringsprincipen bedömt att så inte kan ske i hemmet eftersom det först måste till en förändring (SOSFS 1997:15).

7.5.1 Missbruk

Vad som är sociala problem, barns behov och föräldraförmåga är inte tydligt beskrivet i lagtexten och är ofta omdiskuterat. Författarparet Winther Jørgensen & Phillips (2000) menar att den kunskap vi har om världen formas ur ett kulturellt och historiskt sammanhang som innebär att sättet vi uppfattar världen blir kontingent; möjlig men inte nödvändig. När det gäller missbruk av alkohol och droger bland ungdomar är det tydligare eftersom det i samhället finns riktlinjer för missbrukets negativa sidor som direkt innebär en fara för hälsa och utveckling vilket beskrivs i Lagen om vård av unga (LVU 3 §). I denna lagparagraf är det den unges eget beteende som är i fokus. Börjesson (2003) ansats är att en viss uppsättning av verklighetskonstruktioner accepteras som möjliga och rimliga giltigheter i varje tidsperiod och plats. Det finns enligt lag ett förbud vad gäller användande, innehav och försäljning av narkotiska medel. Missbruk, särskilt narkotika uppfattas som ett avvikande beteende med allvarliga sociala konsekvenser både för individ- och på samhällsnivå. Genom att socialsekreteraren använder sig av en vetenskaplig diskurs kan socialsekreteraren agera som en professionell expert. Den vetenskapliga diskursen gör det också möjligt att prognostisera ungdomens framtid.

”Det har inkommit två anmälningar gällande Olle från sjukvården. Den första inkom till socialtjänsten i... och den andra kom... Enligt anmälningarna missbrukade Olle stora och livshotande mängder narkotika och utsatte sig därmed för akut och stor fara”.

”Anmälan bedöms så allvarligt att det kunde befaras att Olles hälsa och utveckling skulle löpa en påtaglig risk att allvarligt skada. Risken för att Olle skulle kunna överdoser och dö var överhängande” .

Fokus ligger på ett missbruk och dess konsekvens. Det görs en koppling mellan ungdomens liv och missbrukets mängd. Socialtjänsten beskriver en verklighet där missbruket påverkar ungdomens hälsa med hänvisning till sjukvårdens diskurs som skildrar en verklighet som har dålig prognos om man inte bryter en negativ utveckling. Det finns ett speciellt sätt att tala om missbruk inom socialtjänsten och vad blir det för konsekvenser när socialtjänsten talar utifrån en annan diskurs som styrks av lagtexten. Ungdomen kategoriseras och stämplas som en missbrukare vilket kan innebära att den synen vi har i samhället på missbrukare kopplas till ett utanförskap med bostadslöshet, arbetslös, dålig hälsa etc. som inte stämmer med

barnperspektivet – hur barn/ungdomar ska ha det. Socialtjänsten ska arbeta för att barn och ungdomar får en god uppväxt (SoL 12 §).

Oron för ungdomen är så stark att socialsekreteraren utgår från sjukvårdens diskurs som har legitimiteten att definiera konsekvensen av missbruket. En gradering av missbrukets karaktär beskrivs och socialsekreteraren lägger en betoning på kraftigt missbruk för att tydliggöra allvaret av hans missbruk. Till nodalpunkten hälsa och utveckling kopplas flytande signifikanter som missbruk som i sin tur kopplas till skada, överdosera och dö. Det handlar således om en akut oro där språket hänvisar till lagtexten 3 § LVU gällande en ansökan om ett omedelbart omhändertagande som inte kan avvaktas.

Missbruk är en social konstruktion som framställs som ett beteende som avviker från samhällets normer. Missbruket kopplas till något som är riskfyllt som kräver en omedelbar förändring. Socialsekreteraren använder sig av den medicinska diskursen för att visa på risker och konsekvenser av missbruk men exkluderar hänvisning till forskning som stödjer denna kunskap. Socialtjänsten utgår i sin bedömning från lagtexten. En tolkning av detta innebär att de unga som uppvisar problem enligt 3 § LVU, eget beteende tenderar att i större utsträckning tvångsomhändertas än unga som befinner sig i en hemmiljö där föräldrarnas omsorgssvikt är det centrala. Föräldrarnas ansvar exkluderas i texten som istället fokuserar på ungdomens själv. Ponnert (2007), hänvisar till brittiska forskare som talar kritiskt om att det skett en ”juridifiering” av den sociala barnavården (s.261). Det innebär att socialsekreterare i större utsträckning anpassar sitt arbete efter rättssystemets krav, istället för att utgå från sin egen praktik när de gör sina bedömningar.

Det kan delvis betraktas som en nödvändighet för att kunna skydda barn inom ramen för den rättsliga kontexten. Det innebär också en risk att socialsekreterare blir mer upptagna med att agera ”rätt” och undvika kritik, än att faktiskt bedöma barns behov. Av Ponnerts (2007) forskning framkommer att det finns ett större samarbete kring ungdomar med normbrytande beteende där föräldrarna delar myndigheternas oro. Detta till skillnad från när det brister i föräldraförmåga då det upplevs svårare att få information från omvärlden och LVU-utredningar som avser miljöfall och brister i föräldrahemmet framställs mer vagt med en mångtydlig argumentation.

Författarparet Sundell & Egelund (2001) anser att barnavårdutredningarna har till funktion att skaffa bevis för att barn far illa eller inte far illa och bedöma om den unge och dess familj är i behov av insatser. De säger vidare att det förekommer stor oenighet mellan olika socialsekreterare vad som avses med att ett barn far illa.

Armelius m.fl. (1996) ansats är att det är socialtjänstens ansvar att minska eller undanröja ungdomars missbruksproblem eller problem som hänger samman med ett missbruk. I ansvaret ingår även insatser som syftar till att förbättra den unges livssituation. Förutsättningarna för att vård ska beslutas avseende missbruk anges i 3 § LVU.

I förarbeten till LVU påtalas att socialnämnden måste visa på de konsekvenser, missförhållande eller beteendet kan få för den unges hälsa och utveckling (SOSFS 1997:15).

”Drogberoendet har redan nu medfört allvarliga konsekvenser i form av toleransförändringar. Han har drogat dagligen, haft uttalade abstinenssymtom i form av minnesluckor, hallucinationer, svettningar mm”.

”Olles missbruk hindrar honom från att klara en regelbunden skolgång”. ”Relationerna till familjen är också mycket ansträngda och Olle har inte kunnat bo hemma i perioder. Detta leder i sin tur till ökad risk för hälsa och utveckling”.

”Helgerna hade varit fruktansvärda. Olle hade druckit stora mängder alkohol i hemmet och mamma var tvungen att vaka över honom”.

Utredaren beskriver hur missbruket inte bara drabbar ungdomen själv utan också hans familj. Mamman hanterar inte sonens missbruk och utredaren har diskuterat hans sociala och relationella del med mamman utifrån hennes expertroll som mamma. Socialtjänstens bedömning behandlar inte moderns ansvar för sonen utan fokus läggs enbart på hans eget beteende, missbruket. Socialsekreteraren gör en helhetsbedömning där man beskriver ungdomens sociala situation och hänvisar till den juridiska diskursen för att få igenom sitt förslag och exkluderar föräldraansvaret i diskussionen. Här läggs enbart fokus på ungdomens beteende och inte föräldraansvaret eftersom missbruk, eget beteende är ett tillräckligt skäl för ett omhändertagande.

Socialnämnden konkretiserar genom sin utredning, omfattningen av ungdomens användning av droger och beskriver drogernas påverkan och konsekvenser för hans psykiska och sociala liv. Tonårstiden är en viktig tid i ungdomens utveckling där missbruket kan hämma förmågor att fungera socialt. Genom att lägga fram bevis för missbrukets skadeverkningar är det utredarens avsikt att skapa trovärdighet i sin bedömning av tvångsingripande. Socialtjänsten lutar sig mot sjukvårdens diskurs med utgångspunkt från en medicinsk kunskap för att belysa omfattningen av missbruket och hur det påverkar honom fysiskt och psykiskt.

Forskare framhåller att utredningstexten har en legitimerande funktion för hur fakta framförs i syfte att skapa trovärdighet över det som utredaren argumenterar för i utredningarna. Avsikten blir att motverka skildringar som framstår som bristfälliga eller felaktiga och utredaren måste därför framställa sig som en kategori av personer som har kunskapsföreträde (Börjesson & Palmblad 2007, Hydén 1995, Lundström 1993).

För att bli av med sitt beroende behöver ungdomen samhällets hjälp. Socialsekreteraren bedömer inte öppenvårdsinsatser som en framkomlig väg eller tillräckligt eftersom han vid flera tillfällen tidigare har misslyckats;

”Olle har gjort flera försök till frivilligt avgiftning från opiater som han är starkt beroende av dessa och han har misslyckats”. Det vore ett risktagande med en ung människas liv att försöka bedriva vård inom öppna former då den riskerar att inte fullföljas och leda till akut fara för Olles liv och hälsa. Genom sitt kraftiga missbruk utsätter Olle sin hälsa och utveckling för påtaglig risk att även fortsättningsvis skada. Risken för att Olle skulle kunna överdosera och dö var överhängande”.

Citatet tar upp ungdomens kontakter kring öppenvårdsinsatser på frivillig basis med hänvisning till socialtjänstens insatser som bygger på frivillighet som ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde, i det här fallet med ungdomen. När arbetet med en frivillig insats är uttömd ska socialtjänsten ansöka om tvångsvård enligt LVU. Socialtjänsten argumenterar för sin sak där frivillig vård inte är framkomlig. Utredaren måste därigenom använda sig av argument och bevis som är förknippat med rättssystemet.

Socialtjänsten utgår i sin bedömning från olika diskurser. De tar hänsyn till den juridiska diskursen utifrån LVU-lagen men bygger också sin bedömning på information från sjukvården och på sina egna kunskaper. Utifrån detta görs en prognos av drogers negativa konsekvenser för att påvisa allvaret i ungdomens situation och behovet av en omgående förändring. Oron för ungdomen är så stor att socialtjänsten och sjukvården befarar att missbruket ska leda till hans död. Socialtjänsten använder sig av sjukvårdens diskurs som gjort en bedömning att en frivillig vård inte anses vara trovärdig. Socialtjänsten står för en långsiktig vård- och behandling av alkohol/drogmissbruk medan den medicinskt inriktade behandlingen ansvaras av sjukvården, i detta fall avgiftning. Enligt Bernler & Johnsson (2007) råder en juridisk tradition där omdömen inhämtas från olika referenter, exempelvis sjukvård. På samma sätt samlar polisen i sitt arbete bevis som personen i fråga sedan konfronteras med. Texten representerar ungdomens verklighet som genom sitt missbruk är ett hälsotillstånd som får konsekvenser för hans vardag som inte är accepterat i ett slags kulturell överenskommelse (Börjesson 2003).

När det gäller drogmissbruk utelämnar socialtjänsten diskussionen om brottslig handling vid droganvändning och droginnehav. Här används enbart sjukvårdens och socialtjänstens diskurs kring hälsa och de sociala konsekvenser som ett missbruk kan medföra såsom, utanförskap, skolproblem, arbetslöshet, relationsproblem och hemlöshet. Socialtjänsten söker istället förklaringar hos den unge själv, i hemmet eller i omgivningen. Kriminalitet är en brottslig verksamhet vilket kan indikera att ett tvångsingripande enligt LVU är tillämpligt.

7.5.2 Kriminalitet

Våld och misshandel mot barn/ungdomar påverkar dem inte endast negativt utifrån ett psykisk och fysiskt mående utan våldet är även straffbart och det finns ett intresse för polis och rättsväsende att det kommer tillstånd en förändring. Det finns också ett socioekonomiskt intresse i samhället för att förhindra och förebygga kriminalitet som betecknas som en form av avvikande beteende. Börjesson (2003) menar att det är i den juridiska diskursen som den flytande signifikanten kriminalitet verkar. Det finns en kunskap om en koppling mellan brottsligt beteende hos ungdomar i förhållande till deras sociala bakgrund, personliga läggning och inställning och föräldra-, skol- och kamratfaktorer (BRÅ- rapport (2000:17).

”Under mars månad har ett flertal polisanmälningar inkommit, varav en misshandelincident som av åklagare och polis bedömts vara synnerligen allvarlig och rubriceras som grov misshandel där straffskalan uppgår till minimum ett års fängelse. Magnus har på kort tid och i unga år utvecklat ett destruktivt beteende där kränkningar, aggressivitet och våld är en tydlig och frekvent förekommande strategi för Magnus att hantera sin situation och omgivning”.

”Vid polisförhöret samma dag framkommer att Magnus deltagit under en längre tid, i en totalt två och en halv timme lång misshandel. Två gärningsmän samt två vittnen styrker att Magnus stått för en betydande del av misshandeln”. Brottet betecknas av polisen som mycket brutalt och grovt och kan i straffskalan ge upp till ett års fängelse”.

Texterna är en konstruktion av polisens diskurs kring kriminalitet som bygger på beskrivningar av ungdomens socialt avvikande beteende. Av texten framstår den unge som en förövare och det konstrueras en bild av ungdomen som kriminell när man pratar om honom på ett speciellt sätt. Genom att så utförligt ge en bild av ungdomen som normavvikande utelämnar man andra bilder av ungdomen i andra socialt ordnade situationer. Ett resultat av detta kan bli att ungdomens bild av sig själv inte alltid stämmer överens med myndigheternas bild av honom och det uppstår olika sanningar. Socialtjänstens syfte med sin beskrivning av ungdomen är att få till en förändring och förbättring av ungdomens situation. Utredningstextens formuleringar är av informativ karaktär när man detaljerat beskriver brottet. Socialsekreteraren använder sig av kategoriseringar och ett formellt språkbruk för att förmedla allvaret och prognostisera en stor oro inför rätten och det gemensamma språket som vi använder ger en mening åt vad begreppen innebär och vilket synsätt vi förmedlar. Sundell & Egelund (2001) menar att det många gånger är normativa kriterier som vägleder utredningsarbetet.

Brottets allvar och ungdomens ålder tas upp som en risk- och skyddsfaktor för att belysa den negativa prognos som finns för hans fortsatta utveckling. Genom att ta stöd av andra myndigheter ökar trovärdigheten i det förslag som utredaren lägger fram och som legitimerar ett omhändertagande. Hydén (1995) kallar dessa utredningstexter för institutionella berättelser.

Det finns en kunskap om att handlingar som är belagda med straff anses kriminellt och är enligt lag brottsligt. Ansvaret för ungdomens avvikande beteende läggs på honom själv som han i större utsträckning får ta ansvar för och konsekvensen av när han är 15 år och straffmyndig (1 kap. 6 § BrB). Det finns en risk att han hamnar utanför samhället och riskerar att själv skadas eller skada andra och det finns ett samhällsligt intresse att stoppa våldet. I citatet ovan framställs ungdomen som förövare, där ansvaret ligger direkt på honom och utredaren hänvisar till 3 § LVU för ett tvångsomhändertagande för att säkerställa ett vårdbehov och exkluderar föräldraansvar. Enligt Lundström (1993) påverkar skälen till ett omhändertagande vår tids syn på vad som är accepterade beteckningar på avvikande beteenden såsom våld. Detta blir tillräckligt för att legitimera ett omhändertagande. Winther Jørgensen & Phillips (2000) anför att sanningen alltid är en diskursiv konstruktion och att det är omöjligt att helt distansera sig från andra diskurser. Unga personer under 18 år som begår brottsliga handlingar skall i första hand behandlas och inte straffas, då de på grund av sin ålder och omognad inte kan ses som lika ansvariga för sina handlingar som vuxna (SOSFS 1997:15). Socialtjänsten arbetar med förändringsarbete och har som mål att ge stöd åt system som sviktar;

”Magnus utsätter också genom upprepad brottslig verksamhet och genom ett brott av synnerligt allvarligt slag sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas, han bedöms därför ha ett vårdbehov”.

”Socialutskottets ordförande beslutar att omedelbart omhänderta Magnus enligt 6 § LVU med anledning av hans kriminella och våldsamma beteende”.

Citaten står som bedömningsunderlag för en LVU-ansökan. Politikerstyrd socialnämnd reagerar och agerar direkt utifrån ett beteende som inte är accepterat enligt samhällets normer. Ungdomens brottsliga handlingar behöver stoppas för att hans hälsa och utveckling inte skall påverkas och socialtjänsten har ett ansvar för vården om honom för att få tillstånd en förändring. Ungdomen ses här som ett offer för sitt eget beteende enligt hans hälsa och utveckling som är kopplat till sjukvårdens diskurs. Studier har visat att utredare gör tolkningar utifrån olika vardagliga beteenden och använder sig inte av psykologisk teori, som istället används för att prognostisera ungdomens utveckling i syfte att påvisa behov av tvångsomhändertagande (Bernler & Johnsson 2001).

Meeuwisse & Swärd (2002) anser med utgångspunkt ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att sociala problem påkallar offentliga insatser. Problem definieras inte som sociala om det inte finns ett samhälleligt intresse och ansvar att förhindra dem. Genom att mobilisera resurser och åtgärder kan negativa förhållanden motverkas och istället leda till att ett problem lyfts fram och erkänns som sådant. Formulerandet av sociala problem påverkar både politik och praktik genom uttryckliga åtgärdskrav och kategoriseringar eftersom dessa inbegriper lösningar av olika slag. Genom att problematisera det självklara kan vi höja vår medvetenhet om att det vi tar för givet inte är ofrånkomligt;

”Magnus har under hösten och våren allt mer kommit in i en negativ utveckling gällande skolsituationen med en markant frånvaro, avstängning från skolan och konfliktfyllda situationer med personal och elever i form av hotfulla verbala och handgripliga utspel”.

Socialtjänsten presenterar en prognos över sin oro som har föranletts av inkommen information från skolan. En längre tids skolproblem med våld, konflikter och stor frånvaro kopplas till negativ utveckling med hänvisning till lagtexten. Utredaren lyfter fram det avvikande beteendet hos den unge och dess konsekvenser med oro för utanförskap som kan bli en följd av skolsituationen vilket i en förlängning kan leda till att Förvaltningsrätten ser vårdbehovet och bifaller LVU-ansökan. Genom att tala om en längre tidsperiod betonas att det inte rör sig om en tillfällig problemsituation utan kan ses som ett mönster som inverkar negativt på den unge i en framtidsprognos. Bernler & Johnsson (1993) konstaterar i sin studie att det alltför sällan används teoretiskt grundade analyser och bedömningar i utredningar och att socialsekreterarna använder sig av ett distanserat språkbruk för att understödja sina beslut.

Avsnittet hälsa och utveckling konstaterar att det i samhället finns normativa kriterier inordnat i olika institutioner för hälsofrämjande arbete som erbjuds som frivilliga insatser. Om en handling som inte är moraliskt accepterad går utanför samhällets normer reagerar olika

institutioner som polis, skola, socialtjänst etc. Det finns ett samhälleligt ansvar för barn och ungdomar som redovisas i lagtexten som är i fokus i LVU-utredningarna. Socialtjänsten gör en bedömning om en ungdom har sina grundläggande behov tillgodosedda eller ej och konsekvenser av problemet framställs i utredningen som sedan lämnas till domstol för ett rättsligt beslut. De unga kategoriseras som missbrukare, kriminella eller offer för föräldrars våld och det framträder motstridiga bilder av ungdomen både som offer för föräldrars brister men också som ansvariga för sina egna handlingar (LVU §§ 2 och 3). Föräldrarnas positiva egenskaper framträder inte i utredningarna som i stället fokuserar på de problem som påverkar ungdomen negativt utifrån en konsekvensbeskrivning. Oron över ungdomens livssituation leder till att socialsekreteraren gör en riskbedömning som kräver en omgående förändring för ungdomen i sin hemmiljö. Socialtjänsten har ett ansvar att hitta lösningar för att förändra det som bedöms som avvikande och samlar argument och bevis för att legitimera tvångsåtgärder.

7.6 Trovärdighet

Omhändertaganden av barn har alltid varit en känslig fråga för såväl drabbade familjer som för samhället. Det innebär ett stort ingrepp i människors liv och ställer stora krav på saklighet och respekt för dem som utredningen gäller. Utredningarnas karaktär ska bygga på att ge ett sken av objektivitet. Socialtjänsten har en skyldighet att utreda anmälningar rörande barn och ungdomar som regleras i lagstiftningen enligt SoL 11 kap 1 §. Socialsekreteraren använder sig av ett juridiskt språk i utredningarna som därigenom framställs som säkert och seriöst för att stärka trovärdigheten (Börjesson 2003).

”ett flertal polisanmälningar har inkommit varav en misshandelincident som av åklagare och polis bedöms vara synnerligen allvarlig och rubriceras som grov misshandel där straffskalan uppgår till minimum ett års fängelse” .

”Vid polisförhöret samma dag framkommer att Magnus deltagit under en längre tid, i en totalt två och en halv timme lång misshandel. Två gärningsmän samt två vittnen styrker att Magnus stått för en betydande del av misshandeln. Brottet betecknas av polisen som mycket brutalt och grovt och kan i straffskalan ge upp till ett års fängelse”.

Socialtjänsten tar upp anmälningar som underlag för att beskriva orsaken till varför man inlett barnavårdsutredning utifrån polisens och åklagarens aspekt. Citaten utgår från en juridisk diskurs för att påvisa att ungdomen på grund av ett kriminellt beteende och utifrån samhällets normer är i behov av samhällets skydd som ett förstärkt argument. Med hänsyn till att ungdomen är underårig har socialtjänsten ett ansvar att göra en risk och skyddsbedömning av ungdomens situation.

Genom att inhämta information och hänvisa till olika källor skapar socialtjänsten en trovärdig bild av ungdomen vilket ger ett intryck av objektivitet och allsidighet. Hydén (1995) kallar denna teknik för perspektivering. Det är ett sätt att närma sig en sann bild av ungdomen som redovisas i utredningen. Ungdomens beteende kopplas till samhällets regler och normer (Ponnert 2007).

Utredningstexten lyfter fram ungdomens berättelse om sin tillvaro som trovärdig sanning;

”Kalle har under utredningen vid upprepade tillfällen till olika personer gett samstämmiga uppgifter som visar att han utsätts för fysiskt och psykiskt våld i hemmet”.

”Kalle har berättat för flera personer och vid upprepade tillfällen att han blir slagen av fadern”.

”vid flera tillfällen upprepa samma uppgifter om att bli slagen får anses som mycket ovanligt om det inte rör sig om uppgifter som har en grund”

Här är trovärdighet som nodalpunkt kopplad till flytande signifikanter som; *upprepade tillfällen, upprepa samma uppgifter, flera tillfällen, flera personer och samstämmiga uppgifter*. Texten skiljer sig från när andra myndigheter har uppmärksammat ett normavvikande beteende. När det är den unge själv som ska upplevas som trovärdig krävs att flera personer och vid fler tillfällen har hört samma saker. Socialtjänsten är en professionell kategori som har kunskap om barns behov. Börjesson & Palmblad (2007) anser att om socialtjänsten som en kategori innehar expertens auktoritet så ökar sannolikheten att den kvalificerar sig och blir accepterad som giltig. Författarparet säger vidare att så kallade tillförlitliga vittnen som oberoende av varandra skildrar samma sak ytterligare stärker trovärdigheten i deras utsaga;

”Skolan anmäler att Filip utsatts för misshandel samt annan kränkande behandling i hemmet av sina föräldrar”.

”Inkommer information från skolsocionom om att en elev har berättat om att han har sett Filip få stryk av sin pappa”.

”Ytterligare en anmälan inkommer från rektor på skolan om att Filip utsatts för sexuella övergrep/våldtäkt och misshandel av jämnåriga kamrater”.

Citaten ovan handlar om LVU-utredningar enligt 2 § där vård ska beredas om den unge utsätts för misshandel i hemmet. Ungdomen har själv berättat om sin hemsituation som därigenom anses ha en hög trovärdighet och blir till en sanning. Skolan innehar en kunskapsposition och har därigenom legitimitet att beskriva en oro och det uppfattas som ett rättsligt bevis på att det finns ett skyddsbehov för den unge. Vad som anses vara sant eller falskt bygger bland annat på vår upplevda kunskap om världen. Synsättet bygger på ett historiskt och kulturellt sammanhang som vi befinner oss i. Det finns även ett samband mellan kunskap och sociala processer som upprätthåller vår världsuppfattning om vad som är sant och falskt (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

Forskning visar att sociala utredningar är skrivna för dem som är insatta i barns behov och rättigheter. Särskilda kunskaper tas för givna och materialet förutsätter att läsaren förstår termerna som politiker i socialnämnd och förvaltningsrätt. Det framkommer också att socialsekreterarens argumenteringar är till för att visa på ungdomars utsatthet (Morén 1999, Hydén 1995, Lundström 1993).

Socialsekreteraren pekar i LVU-utredningen på att ungdomarna hamnar i en lojalitetskonflikt i och med sin beroendeställning till föräldrarna;

”Utredarens bedömning är dock att Kalle utsatts för påverkan och påtryckningar i samband med umgänge och telefonsamtal med modern under utredningstiden. Kalle har en genuin önskan om en god relation till modern och lyssnar in hennes löften om att det skall bli bättre för Kalle framöver. Det är utredarens bedömning att Kalle ändrar sin berättelse för att han nu vill tro att det skall bli bra att bo med modern och inte vara placerad utanför hemmet. Kalle återtog även i sina uppgifter i den utredning som företogs 2000, och har till skolan sagt att det blev värre efter att han berättat och att anmälan gjordes förra gången. Kalle har för flera personer och vid upprepade tillfällen berättat att han blir slagen av fadern. Att så konsekvent inför flera personer hålla fast vid uppgifter om att bli misshandlad är mycket ovanligt om det inte rör sig om att det finns en faktisk grund bakom uppgifterna”.

Ungdomen talar om sina tidigare erfarenheter när han berättar om sin hemsituation vilket i en förlängning medför negativa konsekvenser för honom. Här utgår texten från olika sätt att tala om en verklighet som kämpar för att nå dominans på det diskursiva fältet. De olika världsbilderna leder till att ungdomen tar tillbaka sin berättelse och att socialsekreteraren ansöker om LVU-vård. Den sociala konstruktionen av kunskap och sanning får sociala konsekvenser, genom att olika världsbilder leder till olika sociala handlingar (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Socialtjänsten söker experter för att understödja ett behov av omhändertagande som en social bevisföring. Det kräver en högre grad av bevis där det finns brister i hemmiljö där ungdomen utsätts för risker av fler personer än i beteendefall där den unge själv utsätter sig för risker. I beteendefall är det mer uppenbart att det föreligger behov av skydd. I miljöfallen är det svårare för socialtjänsten att påvisa brister i hemmet som ofta grundar sig på iakttagelser och bedömningar som görs av socialsekreteraren. Normbrytande beteenden enligt 3 § LVU har ofta erkända symtom som utredaren lättare kan argumentera för (Ponnert 2007).

I avsnittet trovärdighet blir det tydligt att ett tvångsomhändertagande vilket innebär ett allvarligt ingrepp i ungdomens och familjens liv kräver ett rättsäkert förfarande och att det ges en objektiv bild av den skildrade problematiken i utredningen. Det som framställs som sant eller falskt styrs av kunskap och sociala processer. Verkligheter kan beskrivas på olika sätt där socialtjänsten måste påvisa att det inte är någon tillfällig avvikelse som kan avhjälpas inom ramen av frivilliga insatser enligt SoL. Domstol ska avgöra om normavvikelser är tillräcklig grund för ett tvångsingripande utifrån samhällets normer och regler. För att socialtjänsten bedömningar ska anses som ett trovärdigt underlag av domstol inhämtas stöd, vittnen från andra institutioner för att legitimera ett tvångsingripande.

7.7 Makt/Vems ord gäller?

Enligt författarna Börjesson & Palmblad (2007) innehåller alltid socialt arbete någon form av institutionell makt som de beskriver som en moralisk praktik där den unges handlingar och karaktär bestäms utifrån kulturella och sociala värderingar. Denna moraliska praktik utgår från idén om det normala och önskvärda. Det råder en asymmetri i rätten att definiera problem och peka ut lösningar, vilket kan beskriva den ojämlika maktbalansen mellan socialsekreteraren och klienten. Socialsekreteraren har utifrån sin profession, där lagar och förordningar styr, rätten till att definiera problem, göra prognoser utifrån dessa och föreslå lösningar. Den sociala verkligheten skapas genom språket och klienten har inget inflytande

över det som presenteras i utredningen som en sanning och socialtjänstens handlingar framställs som det rätta och goda vilket är svårt att skydda sig från. Enligt författarna produceras fakta som något som är verkligt och klienternas intressen och syften uppmärksammas inte. De anför att makt hos socialsekreteraren kan visa sig genom de val som görs att ingripa eller inte ingripa i ett barnavårdsärende och vad som framställs eller döljs i en utredning.

Enligt Øvreeide (2001) grundas alla handlingar i ett socialtjänsteärende på moraliska värderingar och intressen som ska kunna försvaras och granskas självkritiskt och menar att det inte finns någon bästa handling som är neutral eller objektiv. Billquist (1999) påtalar att en utrednings syfte är att undersöka men att effekten är påverkan;

”den... uppger föräldrarna gemensamt att de har funderat över vården och ställt villkor som de anser inte har besvarats på ett tillfredsställande sätt. Föräldrarna har inget förtroende för myndigheter och socialtjänst och vill därför gå vidare till länsrätten”.

Föräldrarna vill lämna över beslutanderätten om vården till domstol som har en högre status. Socialtjänsten har maktresurser i form av exempelvis, lagstiftning, språk, professionalitet och forskning medan föräldrarna behöver konstruera egna maktresurser och strategier i form av motmakt för att kunna påverka besluten och därigenom sin egen situation. Rätten att överklaga är en juridisk möjlighet som föräldrarna använder sig av i sin kamp mot myndigheternas beslut;

”Eftersom föräldrarna och Magnus inte samtycker till behövlig vård anses det nödvändigt att vården bedrivs med stöd av LVU”.

Citatet ovan beskriver en konfliktpunkt mellan föräldrarna och ungdom å ena sidan och myndigheterna å andra sidan;

”Tidigare har föräldrarna avvisat stödinsatser från skolan men är nu efter det omedelbara omhändertagandet intresserad av stödinsatser. Utredarna har uppfattningen att detta är ärligt menad föresats, men att det återstår behov av förändring i föräldrarnas omsorgsförmåga för att garantera att Kalle inte på nytt blir utsatt för våld i hemmet”.

Socialtjänsten skriver i sin bedömning att;

”under den nu aktuella utredningstiden är föräldrarna visserligen samstämmda med skolan om att Kalle har ett beteende som tyder på att han inte mår bra, men menar att det är andra faktorer utanför hemmet som påverkat Kalles hälsa såsom mobbing. Detta trots att mycket litet stöd i tanke om mobbing. Fadern framhärdar i utredningen av den fysiska hälsan, trots att vårdcentralen inte kan finna några fysiska fel utan remitterar till BUP”.

Föräldrarna för en kamp om sitt barn i strid med socialtjänstens uppfattning om vad som är rätt och fel i frågan om ungdomens bästa. Socialtjänsten ges ett tolkningsföreträde utifrån lagstiftningen som styrker tvångsvård om samtycke inte kan ges. Socialsekreteraren innehar en makt att kunna värdera och bedöma om ett samtycke är tillförlitligt och om behövlig vård kan genomföras med föräldrarnas samtycke. Winther Jørgensen & Phillips (2000) skriver i sin

bok att; ” makt betecknar den kraft och de processer som skapar vår sociala omvärld och gör den meningsfull för oss”(s. 45).

”För närvarande står socialtjänstens uppfattning, grundad på anmälningar och Filips egna berättelser, mycket långt ifrån föräldrarnas uppfattning”.

Citatet presenterar olika verklighetsuppfattningar som befinner sig långt ifrån varandra. Socialtjänsten utesluter föräldrarnas uppfattning och ingår hegemonisk intervention med ungdomen. Det handlar om en ojämlik makt där beskrivaren väljer att göra vissa aspekter relevanta medan andra aspekter utesluts. Kategorin *föräldrar* tilldelas låg handlingsförmåga. Uteslutning av andra alternativ är en del av maktens konstruktion där socialtjänstens uppfattning blir en självklarhet genom anmälningar och ungdomens egna berättelser (Winther Jørgensen & Phillips (2000).

Tvångsvård av barn och ungdomar utmärks av ojämlika maktrelationer på flera nivåer, dels mellan förvaltningsrätt och socialtjänst (organisatorisk nivå), och dels mellan socialsekreterare och klient (individnivå). Det ojämlika maktförhållandet mellan de olika myndigheterna påverkar också socialsekreterarens handlingsutrymme och relation till klienten. Som företrädare för rättssystemet har förvaltningsrätten högre status och legitimitet än socialtjänsten. Det innebär att socialsekreterare i alltför stor utsträckning anpassar sitt arbete efter rättssystemets krav, istället för att utgå från sin egen praktik när bedömningar görs vilket enligt Ponnert (2007) innebär att det har skett en juridifiering av social barnavård. Detta kan delvis betraktas som en nödvändighet för att kunna skydda barn inom ramen för den rättsliga kontexten. Men det innebär också en risk att socialsekreterare blir mer upptagna med att agera rätt och undvika kritik, än att faktiskt bedöma barns behov.

Av ovanstående text framgår att när socialtjänsten bedömer att en förälder inte kan skydda eller tillgodose sitt barns behov eller att föräldrarnas samtycke inte finns eller inte anses vara tillförlitligt kan socialsekreteraren utifrån sin maktposition definiera vad som är ett problem och föreslå lösningar vilket kan ske med tvångsinsatser vilket grundar sig i de lagar och förordningar som finns i samhället med utgångspunkt från barns bästa. Utredningstexten visar en ojämlik makt mellan familj/ungdom och socialtjänst där socialtjänstens handlingar framställs som det rätta vilket föräldrarna har svårt att hävda sig mot. Socialsekreteraren rättar sig efter rättssystemets krav vid sitt val av det faktaunderlag som framställs i utredningen.

8. DISKUSSION

När barns grundläggande behov allvarligt försummas har samhället en skyldighet att ingripa för att ge barn och ungdomar skydd. Uppsatsens syfte är att undersöka vilka typer av sociala problem som uppmärksammas i LVU-utredningar och varför de beskrivs som de görs. De problemformuleringar som vi utgått ifrån är; hur ungdomarnas problem beskrivs i utredningarna, vad fokuseras det på i utredningarna? Är det faktorer i ungdomens beteende

eller faktorer i miljö? Hur produceras trovärdighet och vems ord gäller i utredningarna? Vi har studerat fyra LVU-utredningar utifrån ett diskursanalytiskt synsätt både som metod och teori vilket har möjliggjort att vi har kunnat studera utredningarna på ett systematiskt och objektivt sätt. Teorin har hjälpt oss att urskilja vad som styr en LVU-utredning, varför den konstrueras som den gör och vad som definierar samhällets syn på vad som är barns behov. I utredningarna lyfter socialsekreteraren upp olika handlingar som relateras till föräldrans ansvar och/eller ungdomens eget beteende.

LVU-utredningarna är problemfokuserade och utgår från en risk och skyddsaspekt och texten presenterar det som avviker från det normala. Utredningstexten är producerad i en bestämd förvaltningskontext som styrs av lagar, regler och samhällets normer och värderingar. Utredningens konstruktion är förutbestämd och genom sina positioneringar ger socialsekreteraren en förklaring till det som uppfattas som ett problem. Hur den ska avhjälpas styr vilket lagparagraf som ska ligga till grund för ett beslut hos förvaltningsrätten.

Socialtjänstens syfte med LVU-utredningar är att åstadkomma en förändring till ungdomens fördel. Ungdomarnas problem lyfts fram som ett bevis och argumentation för ett omhändertagande. Socialsekreteraren använder sig av ett juridiskt och distanserat språkbruk och makten finns representerad i det socialsekreteraren väljer att skriva om och hur det framställs med stöd av omskrivningar och tolkningar. Familjens inflytande över det som redovisas i textmaterialet framkommer inte i något resonemang. Det normgivande i samhället framträder i utredningarna som något trovärdigt. För att LVU-utredningen ska bedömas som trovärdig inhämtar socialsekreteraren uppgifter från andra diskurser.

Vi har funnit att LVU-utredningarna inte är skrivna för att stärka föräldrarnas position utan skrivs i syfte att få till en förändring för ungdomen för att tillgodose deras grundläggande behov av omsorg samt bryta en negativ utveckling. Det görs ingen konsekvensbeskrivning av vad det innebär för ungdomen att placeras utom det egna hemmet. Skulle bedömningarna kunna redovisas på ett annat sätt om man lyfter fram den psykologiska diskursen?

Diskussion om kategorin föräldrars betydelse för den unge exkluderas i utredningarna samt konsekvensen av ett omhändertagande. Vad blir i så fall följden av detta för den unge och hur skulle förvaltningsrätten resonera om resurser i familjen lyfts fram? I utredningarna utesluts exempel där socialsekreteraren med hjälp av olika teoretiska perspektiv resonerar sig fram till möjliga hjälpåtgärder för ungdomen och familjen.

Vår slutsats av studien är att LVU-utredningarna skrivs för ett juridiskt beslut.

För en eventuell framtida forskning vore det intressant att studera LVU-utredningarna som producerats utifrån Barns behov i centrum, (BBIC- dokumentation och handlägningsinstrument för social barnavård som bygger på nio grundprinciper som är grundad i vetenskap och beprövad erfarenhet), skulle vi finna något avvikande från det som framkommit i vår studie?

9. REFERENSER

- Andersson, S. (2004) *Om vetenskapens gränser, socialfilosofiska betraktelser*. Daidalos AB, Göteborg.
- Armelius, B-Å. m.fl. (1996) *Vård av ungdomar med sociala problem. En forskningsöversikt*. Stockholm. Liber utbildning.
- Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur, Lund.
- Bergström, G & Boréus, K. (Red.) (2005) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur.
- Bernler, G. & Johnsson, L. (1993) *Den sociala journalen. I. En studie i akter – deras struktur och funktion*. Rapport 1993:7. Göteborg: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Bernler, G & Johnsson, L.(2001) *Teori för psykosocialt arbete*. Natur och Kultur.
- Bernler, G, Cajvert, L, Johnsson, L, Lindgren, H. (red) (1999) *Psykosocialt arbete, idéer och metoder*. Natur och kultur, Stockholm.
- Billquist, L. & Johnsson, L. (2007) *Sociala akter som empiri. Om möjligheter och svårigheter* nr 1 • 2007.
- Billquist, L. (1999) *Rummet, mötet och ritualerna. En studie av socialbyrå, klientarbetet och klientskapet*. Institutionen för social arbete, Göteborgs universitet.
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Studentlitteratur, Lund.
- Börjesson, M & Palmblad, E (red).(2007) *Diskursanalys i praktiken*. Liber AB, Malmö.
- Carlsson, B.(2005) *Hjälpprocesser i socialt arbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Dahlberg, C & Forssell, A. (2006) *BBIC i praktiken – att knäcka koden*. Studentlitteratur.
- Elsrud, T & Forsberg, L. (2006:5) *När dokumenten berättar*. Fokus-Rapport.
- Hydén, L-C, (1995) *Det sociala misslyckandet som berättelse. Att återställa den moraliska ordningen*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 3 1995.
- Hydén, M & Hydén L-C. (2002) *Samtal om den nya familjen och det eviga föräldraskapet*. Natur och kultur, Stockholm.
- Holme, I,M & Solvang B K. (1997) *Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur, Lund.
- Jarrick, A & Josephson O, (1996) *Från tanke till text. En språkhandbok för uppsatsskrivande studenter*. Studentlitteratur. Holmbergs Malmö AB.

Lundström, T.(1993) *Tvångsomhändertagande av barn. En studie av lagarna, professionerna och praktiken under 1900-talet*. Rapport i socialt arbete #61. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Meeuwisse, A & Svärd, H. (Red).(2002) *Perspektiv på sociala problem*. Natur och kultur, Stockholm.

Merriam, S.B.(1994) *Fallstudien som forskningsmetod*. Studentlitteratur, Lund.

Morén, S, (1999) *Dokumentationens roll i socialt arbete, Perspektiv och utvecklingsmöjligheter*, Socialvetenskaplig tidskrift nr 4 1999.

Øvreide, H. (2001) *Samtal med barn*. Studentlitteratur

Øvreide, H & Hafstad, R. (2001) *Föräldrafokuserat arbete med barn*. Liber AB, Stockholm.

Ponnert, L. (2007) *Mellan klient och rättssystem. Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.

Sheppard, M. (1998) 'Practice validity, reflexivity and knowledge for social work'. *British journal of social work* nr 28 1998 s. 763-781.

Sundell, K.& Egelund, T (2001) *Barnavårdsutredningar. En kunskapsöversikt*. CUS. Stockholm: Socialstyrelsen, Gothia.

Wallén, G. (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Studentlitteratur. Lund.

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur, Lund.

Winther Jørgensen, M & Phillips, L (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen *Tillämpningen av lagen (1990:50) med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Allmänna råd från Socialstyrelsen SOSFS 1997:15 (S).

Socialstyrelsen (1994) *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Allmänna råd från Socialstyrelsen 1994:3. Stockholm: Socialstyrelsen.

www.Google.se (FB 6 kap 1 § Lag 1983:47, Socialtjänstlagen 2001:453)

www.riksdagen.se

www.bra.se

